1910

ԵՐԵՍՈՒՆՈՒԹԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՄՇԱԿ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

Տարեկան գինը 10 ռուբլի. կէս տարվանը 6 ռուբլի.
Առանձին համարները ԱՄԷՆ ՏԵՂ 5 ԿՈՊ.
Թիֆլիսում գրվում են խմբագրատանը.
Մեր հասցէն՝ Тифлисъ, редакція «Мшакъ» Сергіевская ул., № 5.
Կամ Tiflis, Rédaction «Mschak».
Խմբագրատան տելեֆօն № 253.

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 (բացի կիրակի և տօն օրերից).
Յայտարարութիւն ընդունվում է ամէն լեզվով
Յայտարարութիւնների համար վճարում են իւրաքանչիւր տողատեղին 20 կոպէկ.
Տպարանի տելեֆօն № 228

ՄՇԱԿ

Հասցէն. ТИФЛИСЪ, Редакція «МШАКЪ».
TIFLIS, Rédaction «MSCHAK».

ՓԵՏՐՎԱՐԻ 1-ԻՑ ՄԻՆՉԵՒ ՏԱՐՎԱՑ ՎԵՐՋԸ
10 ՌՈՒԲԼԻ

12 ամսվ.՝ 10 ր., 6 և 7 ամսվ. 6 ր., ամսակ. 1 ր. Ամերիկա՝ տարեկան 6 դոլլար, Եւրոպա՝ 32 ֆր., Պարսկաստան՝ 10 ր., Թիւրքիա՝ 120 ղրուշ։ Հասցէն փոխելու համար պէտք է ուղարկել հին հասցէն, նոյնպէս և 40 կոպ. (կարելի է և նամականիշով)։

Յայտարարութիւնների համար վճարում են. I երեսի վրա իւրաքանչիւր տողատեղին 20 կոպ., վերջին երեսի վրա՝ 10 կոպ.։ Կովկասից դուրս յայտարարութիւնները ընդունվում են բացառապէս Торг. Домъ „Л. и Э. Метцль и Ко" ֆիրմայի միջոցով՝ Մոսկվայում, Պետերբուրգում և Վարշավայում։

ԱՊԱՌԻԿ ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԿԱՄ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ ՉԷ ԸՆԴՈՒՆՎՈՒՄ

ՆԵՐՍԻՍԵԱՆ ՀԱՅՈՑ ՀՈԳԵՒՈՐ ԴՊՐՈՑԻ ՀՈԳԱԲԱՐՁՈՒԹԻՒՆԸ պատիւ ունի յայտնելու, որ ամսիս 14-ին Վանքի մայր եկեղեցում պատարագից յետոյ կատարվելու է դպրոցիս հիմնադիր երջանկայիշատակ

ՆԵՐՍԷՍ Ե ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻ

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏԸ

175. 1—1

Փետրվարի 10-ին, ցեր. ժամը 2-ին, երկարատև և ծանր հիւանդութիւնից յետոյ՝ վաղաժամ վախճանվեց

Տիտուլեարնի սովետնիկ

Մասնաւոր հաւատարմատար

Արտեմ Գրիգորեան ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆՑԸ,

որի մասին խորին կսկիծով յայտնում է ազգականներին, բարեկամներին և ծանօթներին հանգուցեալի կինը՝ Նուարդ (Նատալիա) Ալէքսանդրեան Եղիազարեանցը (ծնեալ Զուրաբեան) իր որդու հետ միասին։ Ամբիծքը այսօր, շաբաթ, երեկոյեան ժամը 7-ին։ Յուղարկաւորութիւնը վաղը, կիրակի, փետրվարի 14-ին, առաւօտ. ժամը 10-ին, հանգուցեալի բնակարանից (Նորաշէնի փողոց, տուն Սարաջեվի, № 3) դէպի Ջգրաշէնի ս. Աստուածածնի եկեղեցին։ Թաղումը Խօջիվանքի գերեզմանատանը։

174. 1—1

ԵՍ, ԱՆՆԱ ՉԻԼԼԵԱԳ,

աճեցրել եմ իմ անսովոր երկար (185 սանտիմէտր երկար.) մազերս—որ յիշեցնում է Լօրէլէյի մազերը—շնորհիւ իմ հնարած առանձին պոմադայի 14-ամսեայ ԳՈՐԾԱԾՈՒԹԵԱՆ։ Այդ պոմադան ճանաչված է լաւ միջոց մազերը թափվելու դէմ, միևնոյն ժամանակ նպաստում է նրանց աճման և արմատների ամրացման։ Տղամարդիկ, շնորհիւ այդ պոմադայի, ունենում են խիտ և ճոխ երկար միրուք, նոյնպէս և (մինչև անգամ կարճ ժամանակեայ գործածութիւնից յետոյ) գլխի մազերի և միրուքի բնական փայլ։ Միևնոյն ժամանակ պոմադան պահպանում է մազերը շուտ ճերմակելուց, նոյնիսկ ծերութեան ժամանակ։

Բանկայի գինը

3 եւ 5 ռուբլի

Գլխաւոր պահեստը ԴԵՂԱՅԻՆ ԱՊՐԱՆՔՆԵՐԻ ԱՌԵՒՏՐԻ ԿՈՎԿԱՍԵԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ մէջ, Թիֆլիսում, Բագւում և Բաթումում։ (շ. հ.) 85. (առ.) 25—7

Նարունակվում է բաժանորդագրութիւնը

ԳՐԱԿԱՆ „ԱՐՈՐ" ԳԻՏԱԿԱՆ

ԱՄՍԱԳՐԻ 1910 Թ., ԳԻՆԸ 4 Ր.

ՅՈՒՆՎԱՐԻ (№ I) համարը ուղարկվեց բաժանորդներին—գաւառներին՝ պօստով, Թիֆլիսինը՝ ցրվիչների միջոցով։

ՓԵՏՐՎԱՐԻ (№ II) համարը լոյս կը տեսնի ամսիս վերջին։

Նոր բաժանորդագրվողներից խնդրվում է շտապել, որպէսզի կարելի լինի առանց յետաձգելու ուղարկել ամենքին։

«Արօրի» տարեկան բաժանորդագինը «Մշակի» բաժանորդների համար 4 ռուբլի, այլ բաժանորդների համար 6 ր.։

Հատով ամեն մի №-ը արժէ 50 կ.։

Իբրև պրէմիա տրվում է բաժանորդներին յաւելուածի ձևով Վ. Հիւգօյի մի մեծ վէպը՝ «ԻՆՆՍՈՒՆ ԵՒ ԵՐԵՔԸ», որ տարվայ վերջին կարելի է կազմել առանձին գիրք և արժէ 1 ռուբլի։

Բաժանորդագրվել կարելի է 1) Թիֆլիսում՝ «Մշակի» խմբագրատանը և «Գուտտենբերգ» գրավաճառանոցում. 2) Բագւում՝ «Արօրի» գործակալ պ. Վաղարշակ Թումանեանի մօտ (Балаханское шоссе д. № 146). Նրա մօտ կարելի է գնել և հատով. 3) Բալախանում՝ Խորէն Յովսէփեանի մօտ, «Սօուչաստնիկ» ընկերութեան գլխաւոր գրասենեակում։

Ապառիկ բաժանորդագրութիւն չէ ընդունվում։

Գաւառներից բաժանորդագին, թղթակցութիւն կամ յօդուած ուղարկել այս հասցէով.

Тифлисъ, въ ред. газ. „Мшакъ". Для „АРОРЪ".

Tiflis, Rédaction du journal „Mschak", pour „Aror". 178. 5—1

ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ՏՈՒՆ

Ժողովրդ. ներկայաց. կազմակերպող ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍԵԿՑԻԱ

Այսօր, շաբաթ, փետրվարի 13-ին Հայոց Դրամ. Ընկ. Թատերասէրների խումբը կը ներկայացնէ Ա. Ցագարելիի

„ՍԻԲԻՐԱԿԱՆ"

Կոմեդիա 4 գործ., թարգմ. Գ. Միրաղեանի։ Սկիզբն է 8 ժամին երեկոյեան։ Տեղերի գները 50 կ-ից մինչև 5 կոպէկ։ Ռէժիսսեօր՝ ՍԵՒՈՒՄԵԱՆ

ԱԶԴ.—Հայկական սեկցիայի յաջորդ ներկայացումը հինգշաբթի, փետրվարի 25-ին, ի պատիւ Վարդանանց տօնի—«Ռուզան»։ Տոմսակները վաճառվում են։

(առ.) 173. 1—1

Թիֆլիսի Ժողովարան

Այսօր, շաբաթ, փետրվարի 13-ին տեղի կունենայ

ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԵՐԵԿՈՅԹ

Երեկոյթին կը նուագեն սազանդարներ։ Հիւրերը թոյլատրվում են ընդհանուր հիմունքների համաձայն՝ մուտքի համար վճարելով 1 ռուբլի։

(առ) 176. 1—1

ԲԺԻՇԿ

Գ. Յ. ՄԵԼՔՈՆԵԱՆ

Ներքին եւ վիրաբուժական (խիրուրգ.) հիւանդութիւններ.

Ընդունելութիւնը (առաւօտեան ժ. 11—1. (երեկոյեան ժ. 5—7.

Երևանեան հրապարակ—Պուշկինսկ. փ., № 1.

ԴԱՐՁԵԱԼ ԴԻՄՈՒՄՆԵՐ

Դարձեալ դիմումներ ուսանողների կողմից։

Ուսանողները նորից դիմում են իրանց հին ընկերներին և ասում են՝

— Ձեզանից շատերը, ստանալով իրանց ուսանողութեան ժամանակ օժանդակութիւններ ուսանողական դրամարկղից, հոգացել են իրանց կարիքները և աւարտել իրանց ուսումը։ Այժմ դուք զանազան պաշտօնների տէր էք և ձեր պարտականութիւնն է վերադարձնել դրամարկղին այն, ինչ վերցրել էք այնտեղից կարիքի օրերում։

Այդպիսի դիմումն յաճախ եղել է վերջին տարիներում և նա նորից կրկնվում է։

Կրկնվում է, որովհետև ուսանողութեան կարիքը շատ մեծ է, իսկ հին պարտապանների մի խոշոր թիւ մինչև այժմ թերանում է իր թէ բարոյական և թէ անմիջական պարտքը հատուցանելու։

Այժմ ուսումնական տարվայ երկրորդ կիսամեակում աւելի զգալի է դարձել ուսանողական կարիքը։ Այն փոքրիկ պաշարները, որոնք գոյացել էին ուսանողական դրամարկղում, արդէն սպառված են և օգնելու հնար չը կայ կարիքաւորներին։ Դպրոցական վարչութիւնները, որոնք յետաձգել էին ուսման թոշակի պահանջը, այժմ այլ ևս անհնարին են գտնում սպասել և սպառնում են արձակել թոշակ չը վճարողներին։

Եւ այժմ աւելի քան ուրիշ ժամանակ անհրաժեշտ է, որ այն հին ուսանողները, որոնք դեռ չեն վերադարձրել իրանց ստացած նպաստները, շտապեն այդ անելու գոնէ ներկայ րոպէում, երբ կարիքը սուր կերպարանք է ստացել։

Մանաւանդ կարևոր է այդ նպաստը այժմ, որովհետև վերջին տարիներում թուլացել է մեր հասարակութեան մէջ դիւրազգացութիւնը դէպի ուսանողութեան կարիքները։ Եւ հասարակական հիմնարկութիւնները համեմատական քննութեան առարկայ են դարձրել այն, թէ ո՞րն է աւելի նպատակայարմար՝ յատկացնել հասարակական գումարները ուսանողների՞ն օգնելու թէ՞ ուրիշ հասարակական պահանջների բաւարարութիւն տալու։

Եթէ ասպարէզի վրա դրված այդ հարցը վէճի առարկայ է հասարակական գումարների վերաբերութեամբ, նա յամենայն դէպս շատ և շատ պարզ է հին ուսանողների պարտահատուցման վերաբերութեամբ։

Որ հին ուսանողը պարտաւոր է վերադարձնել ուսանողական դրամարկղին իր ստացած օգնութեան գումարը—դա ոչ մի կասկածի և երկբայութեան ենթակայ չէ։ Եւ մանաւանդ այժմ նա պարտաւոր է, որովհետև երբ հասարակութեան և հիմնարկութիւնների օգնութիւնը համեմատաբար նուազել է, հին ընկերներից ստացված գումարները մեծ և էական նշանակութիւն կունենան այժմեան ուսանողների համար։

Ով ծանօթ է ուսանողական կեանքի հետ, նա լաւ գիտէ, թէ որքան ծանր է չքաւոր և կարիքաւոր ուսանողի վիճակը մանաւանդ հիւսիսում, ուր կլիմայական և այլ պայմաններն ամենամեծ վտանգը պահել են այն մարդկանց համար, որոնք չունեն բաւական միջոց փոքր ի շատէ բաւարար ապրելու, սննդվելու, հագնվելու և այդպիսով մաքառելու աննպաստ ազդեցութիւնների դէմ։

Քանի որ մեր երկիրը չունի բարձրագոյն դպրոցներ, մեր երիտասարդները կամայ-ակամայ պէտք է պանդխտեն ուրիշ տեղեր բարձր կրթութիւն ստանալու համար և պէտք է տանեն այն անյարմարութիւնները, որ պատճառում են օտար կլիման և կենցաղավարական պայմանները։

Իսկ բարձր կրթութիւն ստացածների անհրաժեշտութիւնը շատ մեծ է մեր երկրում։ Եթէ այսօր նրանք կենտրոնացած են մեծ մասամբ խոշոր քաղաքներում, վաղը, միւս օր, երբ կը կենդանանայ մեր գաւառական կեանքը, երբ զեմստվոյին տեղական ինքնավարութիւնը պահանջ կը յայտնի տեղական գործողների և երբ առհասարակ կը մեծանայ գաւառական զանազան տեսակ հիմնարկութիւնների և ձեռնարկութիւնների թիւը, անշուշտ կը ստեղծվեն նպաստաւոր պայմաններ բազմաթիւ գործողների համար, որոնք և կը ցրվեն մեր երկրի մասերում, կազմելով տեղական մտաւոր ուժերի նախնական թոյլ, իսկ ապագայում զօրաւոր բանակը։

Ա. Քալանթար

ԲՈՒԼՂԱՐԱԿԱՆ ԹԱԳԱՒՈՐԸ ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳՈՒՄ

Պետերբուրգ, 11 փետրվարի

Կէսօրից յետոյ 7 ժամ 30 րօպէին Ցարսկօէ-Սէլօեան մեծ պալատում կայացաւ հանդիսաւոր ճաշ ի պատիւ բուլղարական թագաւորի և թագուհու։ Ճաշի ժամանակ Կայսրը արտասանեց հետևեալ խօսքերը. «Առանձնապէս ուրախ զգացմունքով Ես ողջունում եմ ձեր արքայական մեծութիւնների ժամանումը Իմ սրտին և ամբողջ Ռուսաստանին այնքան թանգագին Բուլղարիայի անկախութեան գործը աւարտելուց յետոյ։ Այդ նշանակալից դէպքը Իմ անմոռանալի Պապի մեծ բարեգործութիւնների պսակն է հանդիսանում, որը ինքնուրոյն կեանքի կանչեց պատանի սլաւօնական պետութիւնը։ Ես հաւատացած եմ, որ անկախ Բուլղարիան ձեր մեծութեան իմաստուն ղեկավարութեան ներքոյ կը հանդիսանայ խաղաղութեան, համաձայնութեան և կարգի նոր և հաստատուն գրաւական Բալկանների վրա և որ մեր երկու կառավարութիւնները կը ձգտեն աւելի ևս սերտ կերպով ամրացնելու եղբայրութեան և միութեան այն պատմական կապերը, որոնցով արդէն շատ ժամանակ կապված են մեր ժողովուրդները։ Ես բարձրացնում եմ բաժակ ձեր արքայական մեծութեան, Նորին մեծութեան թագուհու, Իմ թանգագին սանիկ իշխան Բորիսի և ամբողջ ձեր տան կենացը և խմում եմ Բուլղարիայի բարօրութեան և ծաղկման համար»։

Ի պատասխան Կայսրի խօսքերին՝ բուլղարական թագաւորն ասաց հետևեալ խօսքերը. «Իրագործելով Բուլղարիայի անկախութեան հրատարակումը, որպէս այն թանգագին իղձերից մէկը, որ կապել էր բուլղարական ժողովրդին պաշտելի Ազատարար-Ցարը, Ձեր Մեծութեան Օգոստափառ պապը, ես, որպէս անկախ Բուլղարիայի անկախ տէր, իմ ախորժելի պարտքն համարեցի Նորին մեծութիւն թագուհու հետ միասին ամենից առաջ այցելել Ձեր Մեծութեան ընդփդնցիան և հէնց այստեղ իմ անունից և բուլղարական ժողովրդի անունից սրտագին շնորհակալութիւն յայտնել Ձերդ Մեծութեանը այն բոլորի համար, որ եղբայրական Ռուսաստանը և նրա թագաւորը արեցին Բուլղարիայի անկախութիւնը ընդունել տալու համար։ Ես միշտ բարձր էի գնահատում իմ ժողովրդի կուլտուրական և տնտեսական առաջադիմութիւնը։ Այդ սկզբունքների գաւառողն է հանդիսանում հէնց բուլղարական ժողովուրդը, որն այնքան գնահատում է իր բազմակողմանի զարգացումը։ Ես հաւատացած եմ, որ մեր երկու կառավարութիւնները ամեն հնարաւոր միջոց գործ կը դնեն աւելի ևս սերտ կերպով ամրապնդելու այն եղբայրական սլաւօնական կապերը, որոնցով արդէն սերտ կապված են մեր ժողովուրդները։ Ամբողջ սրտից շնորհակալութիւն յայտնելով այն փառաւոր ընդունելութեան համար, որ մեզ ցոյց տրվեց Ձեր Մեծութիւնների կողմից, ես բարձրացնում եմ բաժակ Ձեր Մեծութեան, Նորին Մեծութիւններ Թագուհի Կայսրուհիների, Թագաժառանգ Ցեսարեվիչ Մեծ Իշխան Ալէքսէյ Նիկօլայեվիչի առողջութեան և փառաւոր ու մեծ եղբայրական Ռուսաստանի բարօրութեան համար»։

Ճաշից յետոյ բուլղարական բարձր հիւրերը ժամանեցին Ձմեռային պալատը բնակութեան համար։ (Հ. Գ.)

Պետերբուրգ, 11 փետրվարի

Բուլղարական թագաւորը և թագուհին Ցարսկօէ Սէլօ մեկնելուց առաջ այցելեցին Մեծ Իշխանուհիներ Մարիա Պավլօվնային և Մարիա Ալէքսանդրօվնային։ (Հ. Գ.)

ՖՐԱՆՍԻԱԿԱՆ ՀԻՒՐԵՐԸ ՄՕՍԿՎԱՅՈՒՄ

Մոսկվա, 11 փետրվարի

Դումայում երեկոյեան տեղի ունեցաւ խաղաղութեան, սլաւօնական կուլտուրայի և ժողովուրդների միութեան ընկերութիւնների հանդիսաւոր նիստը։ Խաղաղութեան ընկերութեան կողմից հիւրերին ողջունեց իշխան Պավէլ Դոլգօրուկօվը։ Դէստուրնէլը պատասխանեց իսկական հայրենասիրութեան նշանակութեանը նուիրված ճառով, հանդերձ խաղաղութեամբ, որին պէտք է ձգտէ բուն հայրենասէրը, և լոյս յայտնեց, որ խաղաղութեան գաղափարները արդէն կրում է ժողովուրդը, իսկ դա՝ բաղդաւորութեան գրաւական է։ Ժողովը բուռն օվացիաներով ընդունեց Լեվ Տոլստոյի հեռագիրը Դէստուրնէլի անունով, որով արտայայտվում են բարի զգացմունքներ առ Ֆրանսիայի ժողովուրդը։ Ռուս կանանց, սլաւօնական կուլտուրայի, ժողովուրդների ընկերութեան միութեան և ֆրանս-ռուսական դաշնակցութեան ողջոյններից յետոյ, Եֆրեմօվը կարդաց մի պատմական տեսութիւն միջնորդ դատարանի միջպառլամենտական միութեան գործունէութեան մասին։ Բոլոր հռետորները իրանց ճառերը վերջացնում էին «vive la France» բացականչութեամբ։

Դէստուրնէլը շնորհակալութիւն էր յայտնում ամեն մի ողջոյնի համար առանձին։ Յանձին Տոլստոյի որդու, նա ողջունեց նրա մեծ հօրը։

Հիւրերը նիստից յետոյ գնացին յօգուտ ուսանողների կազմված երեկոյթը։

Կէս գիշերին գրական-գեղարուեստական ակումբում կայացաւ ընթրիք 400 հոգու համար։ Մասնակցում էին գրականագէտներ, նկարիչներ և արտիստներ։ (Հ. Գ.)

Մոսկվա, 11 փետրվարի

Առաւօտեան ֆրանսիացի հիւրերը այցելեցին համալսարանը։ Ռուսական հինաւուրց համալսարանի կողմից նրանց ողջունեց պրօֆէսօր կոմս Կոմարօվսկին, ժառանգելով՝ որ գիտութիւնը միացնում է ժողովուրդներին ոչ պակաս, քան տնտեսական շահերը։

Պատասխանելով, Դէստուրնէլը գոհունակութիւն յայտնեց, որ գտնվում է ռուսական գիտութեան կենտրոնում։

Աուդիտօրիայում Դէստուրնէլը ողջունեց ռուսական երիտասարդութեանը և աշխատանքի յորդորեց։ Ուսանողներից մէկը պատասխանելով՝ խնդրեց Մոսկվայի համալսարանի ողջոյնը հաղորդել ֆրանսիական ուսանողութեանը, պարլամենտին և ժողովրդին։ Դէստուրնէլը համբուրեց հռետորին։

Յետոյ հիւրերը այցելեցին ֆրանսիական բարեգործական հաստատութիւնները, ֆրանսիական եկեղեցին և հիւպատոսարանը։ Իմանալով որ ֆրանսիական գաղութները 200,000 ռուբլու կարիք ունեն բարեգործական ընկերութիւնների նոր շինութիւն կառուցանելու համար, նրանք խոստացան միջնորդել պառլամենտում այդ մեծայարգ գործի իրականացման համար։ Մենիէն յայտնեց, որ նուիրում է 1000 ռուբլի։

«Կովկասեան հիւրանոցում» տեղի ունեցաւ նախաճաշ։ Արտասանվեցին կրակոտ ճառեր Կովկասի, Ռուսաստանի և ռուսների համար։ Նախաճաշին ձօն ուղղեցին Եֆրեմօվին, որ նպաստեց Ռուսաստանի, Ֆրանսիայի և Անգլիայի միջպառլամենտական մերձեցմանը։ Ցեր. ժ. 3-ին հիւրերը այցելեցին ձիարշաւանոցը և նահանգական զեմստվոյի տնայնագործական թանգարանը։ (Հ. Գ.)

ԱՆԳԼԻԱ ԵՒ ՏԻԲԷԹ

Լոնդոն, 11 փետրվարի

«Թայմսը» գրում է. «Դալայ-լաման անկասկած Հնդկաստանում կը գտնէ հիւրընկալութիւն, որպիսին միշտ ցոյց է տրվում բրիտանական դրօշակի տակ գտհրնկէց իշխանաւորներին, սակայն ակտիվ օգնութեան վրա հազիւ թէ նա կարող է յոյս դնել: Չափազանց ուշ է վերաքննութեան ենթարկել այն քաղաքականութիւնը, որ հաստատել է Բալֆուրի կառավարութիւնը այն օրից, երբ Լհասան գրաւվեց: Անկախ դրանից, ուղիղ է թէ սխալ այն ճանապարհը, ուր մենք ոտք ենք դրել, այժմ մենք չենք կարող շեղվել նրանից»: (Հ. Գ.)

—

Լոնդոն, 11 փետրվարի

Րէյտէրին հեռագրում են Կալկաթայից. «Երկու տիբէթցի մունետիկներ հաղորդում են, որ 2000 չինացիներից բաղկացած խուժանը քարուքանդ արեց տաճարները և սպանեց բազմաթիւ լամաների Արևելեան Տիբէթում: Մունետիկները մտադիր են հնդիկ կառավարութեան ուշադրութիւնը հրաւիրել չինացիների գրոհի վրա: Յոյս կայ, որ Հնդկաստանը Չինաստանից կը պահանջէ դադարեցնել ճնշումները:

«25,000 չին-եւրոպական ձևով վարժված զինուորներ Սէչուանից մտան Տիբէթ՝ Սէչուանի փոխարքայի եղբօր հրամանատարութեամբ: Չին զօրամասը ձեռքի տակ ունի անթիւ հեռագրի գործիքներ, գնդակացիրներ և լեռնային թնդանօթներ: Չինացիները նեղվում են ցրտից և սահմանակից ցեղերի թշնամական գործողութիւններից: Բատանգի մօտերը նրանք ընկան թակարդի մէջ և կորցրին 400 մարդ և մի քանի թնդանօթ»: (Հ. Գ.)

—

Լոնդոն, 11 փետրվարի

Րէյտէրին հաղորդում են. «Չէնգֆուի երկու զինապահեստներում օր ու գիշեր 7000 բանւորներ զբաղված էին տիբէթական արշաւախմբի համար զինման առարկաների պատրաստութեամբ»: (Հ. Գ.)

—

Լոնդոն, 11 փետրվարի

Լորդերի պալատ: Մօրլէյը յայտնեց, որ հնդիկ կառավարութիւնը խիստ չէզոքութիւն կը պահէ դալայ-լամայի վերաբերութեամբ, բայց նկատի առնելով որ նա հանդիսանում է միլիօնաւոր հնդիկների գերագոյն հոգևոր պետ, նրան ցոյց կը տրվեն առանձին պատիւներ: (Հ. Գ.)

ՎԵՐՋԻՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

—

Պարիզ, 11 փետրվարի

Պատգամաւորների պալատ: Ծովային բիւջէի քննութեան ժամանակ ծովային մինիստրը յայտնեց, որ երբ նա ընդունեց մինիստրութիւնը, տեսաւ որ Հիւսիսային ծովի էսկադրան այնքան էլ ուժեղ չէ, Միջերկրական ծովի էսկադրայի քանակը սակաւ է: Մինիստրի ասելով 1910 թ. երկու էսկադրաների կազմը կաւելացվի, նաև լաւ հիմքերի վրա կը դրվի օֆիցէրների գիտութիւնը: «Նոյնիսկ այն դէպքում, — վերջացրեց մինիստրը, — եթէ 1910 և 1911 թ. թ. պատրաստ լինեն «Դանտօն» տիպի վեց նոր զրահանաւեր, ֆրանսիական նաւատորմը եւրոպական մեծ պատերազմի դէպքում էլի չի համապատասխանի բոլոր պահանջներին»: (Հ. Գ.)

—

Ֆօլրիվէն (Մասաչուզէտ), 11 փետրվ.

Բոլոր բամբակի գործարանները որոշեցին սահմանափակել արտադրութիւնը՝ աշխատելով միայն շաբաթվայ ընթացքում հինգ օր: Այդ պատճառով 25,000 բանւոր մնացին առանց աշխատանքի: (Հ. Գ.)

—

Բերլին, 11 փետրվարի

Լրագիրներին Աթէնքից հաղորդում են, որ կազմվել է նոր զինուորա-քաղաքական խմբակ զինուորական լիգայի դէմ մաքառելու համար: (Հ. Գ.)

—

Պետերբուրգ, 11 փետրվարի

«Օրէնքների ժողովածուի» մէջ տպված է մինիստրների կօմիտէտի որոշումը, որի համաձայն թոյլտուութիւն են ստանում ապրել Մօսկվայում և Մօսկվայի նահանգի միւս քաղաքներում առաջին կարգի այն հրէայ վաճառականները, որոնք բնակութիւն են հաստատել այնտեղ 1899 թ. յունվարի 22-ին Բարձրագոյնս հաստատված յիշեալ որոշումը հրատարակվելուց յետոյ: (Հ. Գ.)

—

Պ ե տ ե ր բ ու ր գ.—Շուտով Ֆերդինանդ Թագաւորից յետոյ փետրվարի վերջերին կամ մարտի սկիզբներին Պետերբուրգ է գալու սերբիական Պետր Թագաւորը: Սերբիական դեսպանատանը եռանդով պատրաստութիւններ են տեսնվում: Թագաւորին ուղեկցելու է պրեմիէր Պաշիչը:

Ժողովրդական կրթութեան դումայական մասնաժողովը որոշեց. այն դպրոցներում, նոյն իսկ այնտեղ, ուր ուղղափառները փոքրամասնութիւն են կազմում, ուսուցիչները պէտք է լինեն ուղղափառ դաւանութեան, միայն այլազգիների դպրոցներում կարող են թոյլատրվել այլ դաւանութիւնների ուսուցիչներ: («Б.»)

—

Րիգա, 11 փետրվարի

Հոկտ. 17-ի ռուս-բալտիական միութիւնը ընդհանուր ժողովում միաձայն որոշեց միանալ ընկերութիւնների, կուսակցութիւնների և համալսարանների բողոքին Ռուսաստանի ներքին գործերում գերմանացի պրօֆէսօրների միջամտելու դէմ: (Հ. Գ.)

—

Րօստով Դ.կ., 11 փետրվարի

Վլադիկավկազի երկաթուղագծի վարչութիւնը երկաթուղային գործերի դեպարտամենտի հարցապնդմանը համաձայնութիւն յայտնեց իր վրա վերցնելու Կովկասեան լեռնաշղթայով երկաթուղի կառուցանելը: (Հ. Գ.)

—

Վիէննա, 11 փետրվարի

Պատգամաւորների պալատը ընտրեց նոր փոխ-նախագահներ—ռուս Րոմանչուկին և իտալացի Կօնչին: Նիստի վերջում պատգամաւոր Մարկօվը բողոքեց այն լուրերի դէմ, երբ Գալիցիայում հալածվում է ռուսաց լեզուն: Նախագահն առաջարկեց Մարկօվին պարզել այդ հարցը մինիստր-նախագահին հարցապնդում ուղղելով: (Հ. Գ.)

—

Բերլին, 11 փետրվարի

Էրենտալը երկրորդ անգամ տեսակցեց պետական կանցլերի հետ: Երեկոյեան ի պատիւ Էրենտալի ֆօն-Շէնը ճաշ տուեց, որից յետոյ Էրենտալը մեկնեց Միւնխէն:

Վօլֆի գործակալութիւնը հրատարակեց մի տեղեկութիւն, որի մէջ ասված է, որ երկու պետական գործիչները վկայեցին, որ Գերմանիան և Աւստրօ-Ունգարիան ձգտում են պահելու «status quo»-ն Մերձաւոր Արևելքում և համակրանքով են վերաբերվում օսմանեան պետութեան յետադայ առաջադիմութեան: Էրենտալը և Բէտման-Հօլվէգը հանգստութեամբ են նայում մօտիկ ապագային՝ ինչպէս Եւրոպայի ընդհանուր դրութեան, այնպէս և Մերձաւոր Արևելքի գործերի զարգացման նկատմամբ: (Հ. Գ.)

ԹՈՒՐՔԻԱՅԻ ՇՈՒՐՋԸ

—

Կ. Պօլիս, 11 փետրվարի

Կառավարութիւնը պաշտօնապէս հերքում է Աբդիւլ-Համիդի հիւանդութեան լուրը:

Բուլղարական սահմանագլխի վրա պատահած ընդհարման դէպքը բարդութիւններ չի ծնի: Զինուորական իշխանութիւններին յանձնարարված է գործը քննել: Միջադէպը կը հարթվի բարեկամական բանակցութիւններով:

Չարղանի պալատի հրդեհի պատճառները քննող յանձնախումբը յայտարարում է, որ հիմք չը կայ կասկածելու, թէ հրդեհն արգասիք է չար դիտաւորութեան: (Հ. Գ.)

—

Ս ա լ օ ն ի կ.—Քաղաքում տարածված այն լուրերը, երբ Աբդիւլ-Համիդը պատրաստվում է Կ. Պօլիս մեկնել, սխալ են: Նա կը մնայ Սալօնիկում: («Б.»)

—

Բ. Դուռը առաջարկել է Կրետէի հովանաւոր մեծ պետութիւններին ստեղծել կրետական իշխանութիւն, պարգևելով նրան սահմանադրութիւն, նման Սամօսում գործող սահմանադրութեան: Կրետական իշխան լինելու թեկնածու են համարում Արիստարխ փաշային:

ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆԻ ՇՈՒՐՋԸ

—

Թէհրանից հաղորդում են, որ Սիփէհդարը արտայայտեց ռուսաց դեսպանին ցաւակցութիւն մէջլիսում մի քանի պատգամաւորների կողմից արտայայտված ռուսատեաց ճառերի մասին և յոյս յայտնեց, որ վերջերս ռուս-պարսկական լարված յարաբերութիւնները նորից կանօնաւոր բնաւորութիւն կը ստանան:

—

Թ է հ ր ա ն.—Պրինցների, հարուստ վաճառականների և ուրիշ ականաւոր դասակարգերի ներկայացուցիչների ստորագրութեամբ մի խնդրագիր ներկայացվեց խնամակալին՝ սենատ հաստատելու անհրաժեշտութեան մասին: Մէջլիսի անդամները այդ հարցին բացասաբար են վերաբերվում: Նրանց կարծիքով այդ նախագծի իրագործումը հնարաւոր է միայն երեք տարուց յետոյ, երբ բարենորոգումները գործադրված կը լինեն և սահմանադրութիւնը կամրանայ: Կառավարական շրջաններում նոյնպէս սենատ հաստատելու միտքը վաղաժամ են համարում: («Б.»)

ԴԱՐԱՇԱՄԸ ՎԵՐԱԿԱՆԳՆԱԾ

Գարնանը լրանում է մի տարի այն ժամանակից, երբ Պարսկաստանում, Նախավկայի վանքի և Դարաշամ հայաբնակ գիւղի սահմաններում սպանվեցին վարմազեարցի (Վարմազեարը Պարսկաստանում է գտնըվում և մօտ 1000 տնից բաղկացած թուրքական մի աւազակաբարոյ գիւղ է) երկու ազգեցիկ թուրքեր: Ոճրագործները սպանվածների դիակները Արաքսի մէջ էին գցել և պատահմամբ՝ Ջուլֆայի մօտիկ նկատվել էին այդ դիակները նոյն գետում: Վարմազեարցիք, կասկածելով որ այդ սպանութիւնը կատարվել է դարաշամցոց ձեռքով կամ նրանց գործակցութեամբ, որոշել էին անպայման վրէժխնդիր լինել այդ հայաբնակ գիւղից: Ամբողջ Դարաշամը, որ մօտ 25 տուն ծուխ ունի, իր ունեցած-չունեցածով այն ժամանակ քոչեց Նախավկայի վանքում ապրելու, որը բնակութեան համար ունի բազմաթիւ սենեակներ և լեռնային անառիկ դիրք: Մօտ մի տարի կը լինի, որ դարաշամցիք վանքումն էին ապրում:

Անցեալները Մակուի խանի 15-ամեայ որդին Ղամարքեանդ գալով (Ղամարքեանդը գտնվում է Հին-Նախիջ.անի դէմուդէմը՝ Արաքսի պարսկական ափում) կանչել է տուեց Նախավկայի վանահայր Ղեւոնդ վարդապետին, Դարաշամի և Վարմազեարի աղսախկալներին, ինչպէս նաև սպանվածների տէրերին և խոստացաւ պատուիրել հանգիստ ու խաղաղ իրանց տները նստել, հակառակ դէպքում՝ սպառնացել է վարմազեարցի յանցաւորներին մահվան ամենախիստ պատիժ նշանակել:

Վարմազեարցիք՝ խանի որդու սպանութիւններից երկիւղ կրած՝ հաշտվել են Նախավկայի վանահօր և դարաշամցիների հետ, և շուտով դարաշամցիք ամենապահով կերպով իրանց տներն են վերադառնալու: Դարաշամ գիւղը Նախավկայի վանքից միայն մի քանի վերստ հեռաւորութեան վրա է գտնվում և շինված է պատմական Տըղմուտ գետի վերջին հոսանքի վրա, որը թափվում է Արաքս գետը:

Արամ Դիւրզեան

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՅՈԲԵԼԵԱՐՈՒՀԻ ՏԻԿԻՆ ՄԵԼԻՔԵԱՆ

—

Երկու օրից յետոյ, փետրվարի 15-ին, տօնվում է դերասանուհի տիկին Վ. Մելիքեանի 25-ամեայ բեմական գործունէութեան յոբելեանը:

Հայ դերասանական խումբը միացած վրաց դերասանական խմբի հետ կը տան Արտիստական Ընկերութեան թատրոնում խառն ներկայացում հայերէն և վրացերէն լեզուներով, որի մէջ նոյնպէս կը մասնակցէ ինքը յոբելեարուհին, բերև դերակատարուհի:

Այդ ներկայացման ժամանակ տեղի կունենայ և յոբելեանական հանդէսը:

Մենք մեր կողմից ջերմագին ողջունում ենք յարգելի յոբելեարուհուն, ցանկանալով, որ յոբելեանը քարոյապէս կաղդուրէ նրան շարունակելու իր 25-ամեայ գործունէութեան սիրելի առարկայ դարձած թատրոնական գործը և ապագայում:

Տիկին Մելիքեանի երևալը հայ բեմական ասպարէզում քսանհինգ տարի առաջ մի գիւտ էր: Այն ժամանակ շատ չէր կին գործողների թիւը հայկական բեմի վրա և հայ թատրոնը դժուարութիւնների էր հանդիպում կանանց դերերի բաշխման ժամանակ:

Տիկին Մելիքեանը իր թարմ ոյժերով, երիտասարդ, վայելչագեղ և միևնոյն ժամանակ եռանդուն աշխատող մի անձ՝ դարձրեց իր վրա թատերասէր հասարակութեան առանձին ուշադրութիւնը և գրաւեցութեան մի մասնիկ աւելացրեց իր ժամանակին դերասանական պերսոնալի վրա:

Տիկին Մելիքեանը սիրեց բեմը և տեսնելով հասարակութեան ջերմ և սիրալիր ընդունելութիւնը՝ գրաւվեց թատրոնական գործով և նուիրվեց նրան առ միշտ:

Նուիրվելով հայ թատրոնին նա ոտք դրեց այն չարքաշ աշխատանքի, այն զըրկանքներով և փշերով լի ճանապարհի վրա, որով ընթանում էր հայ դերասանի կեանքը հայ թատրոնական ասպարէզում:

Երբեմն ապահով, երբեմն վատահ վաղվայ օրվայ ապրուստի համար, տիկին Մելիքեանը, ինչպէս և միւս հայ դերասանները, թափառում էր բեմից բեմ, քաղաքից քաղաք, սպասելով այն օրին, երբ հայ թատրոնը աւելի նպաստաւոր պայմանների մէջ կը լինի և փոքր ի շատէ վայելուչ վիճակ կը ստեղծի հայ բեմի գործողի համար:

Անցել է 25 տարի: Հայ թատրոնը, անշուշտ, նախկինից փոքր-ինչ դէպի առաջ է գնացել. բայց դեռ չէ հասել այն դրութեան, որ նոյնիսկ փոքր չափով մշտական ապահովութիւն ընծայէ իր աշխատողներին:

Իսկ տարիները անցնում են:

Երիտասարդ հասակում ասպարէզ եկած անձնաւորութիւնները, սպառելով իրանց կեանքի թարմ ոյժերը, ցանկանում են, որ նրանք իրանց կեանքի երկրորդ կէսում գոնէ կարող լինեն աւելի մխիթարական պայմանների մէջ գործել և ապրել:

Եւ հայ հասարակութեան համար թէ տիկ. Մելիքեանի, թէ միւս յոբելեար Գ. Միրզոեանի և թէ առհասարակ հայ դերասանների գործունէութեան գնահատումները անելու ժամանակ պէտք է աւելի ու աւելի հաճախ դառնայ և անհրաժեշտ ճանաչվի յատուկ կենսաթոշակի և ապահովութեան խնդրի գործնական իրականացումը:

Դիմելով յարգելի յոբելեարուհուն՝ ցանկանում ենք նրան օգտվել նոր ոգևորութեամբ գործելու իր սիրած ասպարէզում և տեսնելու աւելի նպաստաւոր պայմաններ թէ իր և թէ իր ընկերների գործունէութեան համար հայ բեմի ասպարէզում: Սիրող

ՅԱՐՈՒՑԵԱԼ Ի ՄԵՌԵԼՈՑ

—

Սրանից 10 տարի առաջ, 1900 թւին, փակվեց Թիֆլիսի Հայոց Հրատարակչական Ընկերութիւնը—մի հասարակական հիմնարկութիւն, որի միակ նպատակն էր ընտիր գրքերի հրատարակութեամբ լուսաւորութիւն տարածել հայ ժողովրդի մէջ: Ընկերութեան հրատարակելիք ամեն մի գրուածք, ի հարկէ, նախապէս ներկայացվում էր գրաքննութեան, և միայն նրանից թոյլտուութիւն ստանալուց յետոյ յանձնվում տպագրութեան և լոյս ընծայվում: Ուրեմն ընկերութիւնը, եթէ նոյնիսկ կամենար, չէր կարող ոչ մի՝ կառավարութեան տեսակէտից վնասակար գործունէութիւն ցոյց տալ կամ իր հրատարակութիւններով կառավարութեան համար ոչ-ցանկալի հայեացքներ ու վարդապետութիւններ տարածել: Ապա ինչու կառավարութիւնը փակեց այդ ընկերութիւնը:

Ինչու փակեց:

Ինչու փակվեցին մեր ծխական-եկեղեցական դպրոցները. ինչու փակվեցին Բարեգ. Ընկերութիւնը իր ճիւղերով. ինչու փակվեց Շուշու թեմական դպրոցը. ինչու խլվեցին մեր եկեղեցապատկան և դպրոցապատկան կայքերը...

Մրրիկին հարցնում են, թէ ինչու ես մռնչում:

Խելագարութեան մրրիկը, կեանքի ընթացքը կանգնեցնելու մի խօլական միտք, մռնչում էր տարիների ընթացքում ամբողջ լայնածաւալ Ռուսաստանում. նրա կատաղի յողը շնչեց և Կովկասում, և նրա սոսանող թափից տապալվեցին շատ հիմնարկութիւններ՝ ինչպէս մեր, այնպէս և Կովկասում բնակող ուրիշ ազգերի մէջ: Այդ խելագար կատաղութեան զոհերից մէկն էր և դեռափթիթ, կենսունակ Հրատարակչական Ընկերութիւնը:

Նա հրատարակել էր կարճ 143 կտոր գիրք, մօտ 200,000 օրինակ, և նրա գործունէութիւնը տարէ-տարի ընդարձակվում էր: Հրատարակչական մասնաժողովը մշակել էր ընդարձակ ծրագիր՝ գեղարուեստական, ժողովրդական, գիտական գրադարաններ հրատարակելու. վարչութեան նախագահը ոչ միայն չէր դժուշացնում մասնաժողովին, որ չափաւորէ իր ծրագիրը, այլ ընդհակառակը միշտ խրախուսում էր, թէ «տուէք մեզ գրքեր, մենք փող կը գտնենք տպելու»: Եւ գրքերը տրվում էին, հետզհետէ աւելի և աւելի քանակութեամբ, և նրանք լոյս էին տեսնում մէկը միւսի ետևից:

Հասարակութիւնը սիրել էր այս ընկերութիւնը. նրա գրքերը, որոնք մասնաժողովի քննութեան բովից էին անցնում, թէ ըստ բովանդակութեան և թէ ըստ լեզուի, գրաւել էին ընթերցողների վստահութիւնը. «Հրատարակչականի» ֆիրման կրելը ինքն ըստ ինքեան մի վկայական էր գրքի համար, որ լաւ ընդունելութիւն էր գտնում ու տարածվում:

Բայց չար մրրիկը, խելագարութեան մրրիկը տապալեց այս համակրելի, կենսունակ, ոչ ոքին վնաս չը պատճառող և ամենքի համար օգտակար ընկերութիւնը: Նրա գոյքը—գրքերով—նուիրվեց Երևանի թեմական դպրոցին: Եւ դռները գոցվեցին:

Անցաւ 10 տարի: «Մրրիկը անցաւ, ծովը հանդարտեց», կեանքը իր բնական ընթացքը դարձեալ գտաւ: Հետզհետէ վերաբացվեցին մեր դպրոցները, Բարեգործական Ընկերութիւնը. գրաւված եկեղեցապատկան կայքերը վերադարձվեցին: Հերթը եկաւ և Հրատարակչական Ընկերութեանը:

Ամսիս 14 ին, կիրակի օրը, Բարեգործական Ընկերութեան տանը կայանալու է մի ժողով, որի մէջ Հրատարակչական Ընկերութիւնը պիտի յայտարարվի վերաբացված, պիտի կարդացվի կառավարութիւնից հաստատված նոր կանօնադրութիւնը (Կովկասի Հայոց Հրատարակչական Ընկերութեան), որ գործունէութեան աւելի ընդարձակ ասպարէզ է տալիս ընկերութեանը, և պիտի ընտրվեն պաշտօնավար մարմիններ—վարչութիւն, խմբագրական մասնաժողով և վերաստուգիչ յանձնաժողով—և 10 տարվայ մեռելութիւնից յետոյ նորից կենդանացած ընկերութիւնը պէտք է սկսէ գործել:

Հայ ժողովրդական առածը՝ «Գնա մեռիր, արի սիրեմ» ճիշդ է ոչ միայն անձերի, այլ և հիմնարկութիւնների նկատմամբ: Ես լաւ յիշում եմ դեռ այն սուր վիշտը, որ զգացինք 10 տարի առաջ, երբ մի երեկոյ խմբագրական մասնաժողովի նիստը վերջանալուց յետոյ՝ մեզ յայտարարվեց, թէ ընկերութիւնը փակված է: Մենք մեզ զգում էինք որբացած, մի սիրելի անձի դագաղի առաջ կանգնած. մենք կատարեալ սգաւորներ էինք: Փակվելուց յետոյ մենք աւելի լաւ զգացինք այդ ընկերութեան նշանակութիւնը, որի մէջ տարիներով աշխատում էինք: Այժմ, երբ մեր սիրելին վերակենդանանում է, մենք, կարօտածներս, պէտք է ուրախութեամբ ընդառաջ գնանք, նրան կրկնապատկված սիրով պէտք է փայփայենք և ոյժ տանք այս ընկերութեանը, որպէսզի կարողանայ հիմնաւորվել, զարգանալ և կատարել իր առանձնած նուիրական գործը՝ լոյս տարածել հայ ժողովրդի խաւարամած կեանքում:

Ստ. Մալխասեանց

ՏԱՓԱԿ ՈՃ, ԱՆՀԱՄ ԳՐԻՉ

—

Ա՜խ, եթէ միայն իմանաք, եթէ միայն զգաք, թէ որքան տափակ, որքան անալի ու անհամ ենք գրում մենք, այն ինչ, խօսելիս, դրա հակառակը՝ խօսում ենք կենդանի, պատկերաւոր, կարճ, համեղ և լաւ: Խօսելիս, բայց ոչ թէ ճառ ասելիս, որովհետև բաւական է մենք վեր կենանք տեղներիցս մի երկու խօսք ասելու և... դարձեալ նոյն անհամ, անհոտ, նոյն շինովի, արհեստական ոճն ու լեզուն, ինչ և գործ ենք ածում գրելիս:

Ինչու է այս այսպէս, ինչու ենք մենք այսքան անհամ գրում: Թւում է, թէ նրա համար, որ մենք գրում ենք ոչ թէ այն լեզուով, որ գործ ենք ածում մեր սովորական կեանքում, այլ մի ուրիշ լեզուով, մի շինծու լեզուով, որ սովորեցնում են մեզ մեր դպրոցներում, որ կարդում ենք մենք մեր գրքերում, մանաւանդ մեր լրագիրներում:

Փորձի համար վերցրէք և համարեցէք թէ լրագրի մէջ մենք քանի՞ հատ բառ ենք գործածում, և կը տեսնէք ընդամենը 100—150, շատ շատ՝ 200 բառ: Երանի չէ՞ր որ այդքանը լինէր. ես գիտեմ գրողներ, որոնց ողջ բառարանը, գրելիս, 50—60 բառից այն կողմը չէ անցնում:

Իսկ մեր անվերջ «ութիւններն» ու «ականնե՞րը», որ սպանում են մեր լեզուն, մեռցնում նրան:

Գրողներ, թղթակիցներ, լսե՞լ էք դուք ժողովրդին. ինչպէս է խօսում նա. կարճ, պատկերաւոր, համով, հոտով: Դուք էլ գրողներ, թղթակիցներ, կերդւեմ, որ այդպէս էք խօսում ձեր տանը:

Բայց ինչու էք գրելիս գիտնական ձևանում, ձեզ մոռանում, ձեր լեզուն կորցնում, ձեր համով ոճն ու խօսքը անհամացնում: Ինչու էք միտքը երկարացնում, այլանդակում. ինչու էք դպրոցի մեռած լեզուով գրում, փոխանակ կենդանի լեզուով գրելու. ինչու էք գրաբար յիշում, միտք մաքի վրա կիտում, ամբարում և ինքներդ մէջը թաղվում:

Խնդրում եմ, գրողներ, թղթակիցներ, ուշք դարձրէք ձեր գրելու ձևի վրա, կըրճատեցէք բառերը, նախադասութիւնները, պարբերութիւնը. եղէք անխնայ դէպի ձեր գրիչը և գրելիս յիշէք, որ դուք գրում էք, որպէսզի ձեզ հասկանան ուրիշները՝ աւելի հասարակ մարդիկ, ինքը ժողովուրդը:

Գրողներ, թղթակիցներ, դուք գանգատվում էք, որ ձեզ չեն կարդում, որ գիրք չէ առնում հայը: Բայց մոռանում էք, որ մեղաւորը դուք էք, ձեր անհամ լեզուն, ձեր մեռած ոճը, ձեր ճոռոմ դարձուածքը: Գրէք պարզ, կարճ, գրէք այնպէս, ինչպէս դուք խօսում էք տանը, ձեր ընկերոջ, կնոջ, երեխաների հետ: Ճառ մի գրէք, ճառ մի ասէք, մոռացէք ճառի լեզուն, մեր գրքի մեռած, անալի, անհամ, շինովի լեզուն: Գրէք ինչպէս խօսում էք, և ձեզ կը կարդան, ձեր գրքերը կը ծախվեն, ձեզ կը հասկանան:

Դուք ինքներդ էք մեռցնում մեր լեզուն ձեր անհամ, անհոտ, երկար, տափակ լեզուով:

Ուշք դարձրէք գրելիս: Մի չարաչրէք, մի զարմացնէք մեզ կարդացողներիս:

Չէ՞ որ մենք ուզում ենք հասկանալ: Աստուած վկայ, այդպէս անալի գրելով, շուտով մենք կը մնանք անթերթ, անգիրք, անլեզու—մենք՝ գրողներս, թղթակիցներս:

Ուշք դարձրէք գրելիս:

Ա. Աթանասեան

ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԳԱՒԱՌԻՑ

—

Նոր-Բայազէտ, 8 փետրվարի

Ամսիս 7-ին դպրոցի դահլիճում կայացաւ ծխ. երրորդ և վերջին ժողովը՝ գործակալ վարդապետի ընտրութեան վերաբերմամբ պատուիրակներ ընտրելու համար: Չը նայած, որ երկրորդ ժողովում պէտք է սովորաբար ընտրէին պատուիրակներին, բայց Երևանի առաջնորդական փոխանորդը արտօնել է մեզ երրորդ ժողով, որպէսզի միջոց տրվի ժողովրդին իր ընտրութեամբ հրաւիրելու իր յաջորդին: Հակառակ դէպքում հոգ. իշխանութիւնը ինքը կարող էր նշանակել իր յաջորդին, որ ցանկալի չէր ոչ մի դէպքում:

Ժողովը գործակալի պաշտօնակատարից լսելով այս բացատրութիւնը և այն, որ երիտասարդ վարդապետներ շատ քիչ կան հրապարակի վրա, նախ և առաջ կանգ առաւ գործակալի թեկնածութեան վրա և ապա դիմեց ընտրութեան գործին: Ժողովին նախագահում էր Ս. Բատիկեանը: Բոլոր ժողովականները միաձայն հաւանութիւն տուեցին ընտրելու մեր գաւառի համար իբր յաջորդ Արտակ վարդապետին, որը տարիներ առաջ եղել է մեզանում գործակալի պաշտօնով:

Ապա ժողովը անցաւ ընտրութեան: Ազգաբնակութեան թւի համաձայն պէտք էր ընտրել 10 պատուիրակներ: Ընտրվեցին Ս. Բատիկեան, Հ. Տէր-Միքայէլեան, Խ. Բունիաթեան, Հ. Խաչատրեան, Ե. Տէր-Վարդանեան, Իգ. Տէր-Մովսէսեան, Ա. Մամիկոնեան, Տ. Տէր-Միքայէլեան, Պ. Զալդրոնեան և Լ. Պետրոսեան, որոնք գաւառի պատուիրակ պատգամաւորների հետ միասին ամսիս 21-ին այստեղ ընտրելու են յաջորդ վարդապետին: Ցանկալի էր, որ գաւառի պատուիրակները նոյնպէս համա-

ձայնվէքին միաձայնութեամբ ընտրելու Արտակ վարդապետին։

Վերջում ցանկութիւն յայտնվեց Դարաչիչագի գաւառաշրջանը, որ մի քանի տարի է ինչ անջատվել է Նոր-Բայազէտի գործակալութիւնից, միացնել մեզ հետ։ Այդ նկատառմամբ նախքան ընտրութիւնը, մեր պատուիրակները դիմելու են ուր հարկն է՝ միացնելու այդ շրջանը մեր գաւառի հետ։ Ժողովը գոհ տրամադրութեան տակ ցրվեց։

Գ. Սինանեան

—

Շուշի, 9 փետրվարի

Բենիկ վարդ. նշանակված է Ղարաբաղի կոնսիստորիայի նախագահ։ Մինչև Ղարաբաղը կունենայ իր հաստատուն առաջնորդը, այդ կը տևի առնուազը 5–6 ամիս։ Իսկ այդ շրջանում կարելի է շատ և շատ գործեր կատարել։ Աշոտ եպիսկոպոսի օրերով կոնսիստորիայի անդամներն իրանց իրաւունքներով և ձայներով հաւասարվում էին զրոյի։ Ոչ մի խորհուրդ, ոչ մի համաձայնութիւն չէր կայանում. հրամայողը և գործ կատարողը հանդիսանում էր միայն Աշոտ սրբազանը. ինչ ցանկանում էր, այն էլ արդէն կատարված էր լինում. իսկ անդամները ժողովվում էին ժամը 1-ին կամ 2-ի մօտերքում և ստորագրում պատրաստի վճիռները և հրամանները։ Ոչ մի անդամ համարձակութիւն չէր ունենայ այդտեղ ասել իր այս կամ այն կարծիքը, որովհետև սաստիկ վախենում էին առաջնորդից։

Այժմ հին ռէժիմը տապալված է, սկսված է նորը, այն էլ ծանր պարագաներում, երբ մի քանի անձնաւորութիւններ օգտվելով առաջնորդի դէպի իրանց ունեցած մօտիկ յարաբերութիւններից՝ կապել են տուել իրանց համար չաղ-չաղ ռոճիկներ, իսկ իրանք ոչինչ չեն անում, ընկած փողոցները՝ տարապարտուց պղտորում են խաղաղ մարդկանց մտքերը, կուսակցութիւն ստեղծում, լարում իրար դէմ, սոսկ իրանց գոյութիւնը պահպանելու, պղտոր ջրում ձուկ որսալու համար։

Այժմ ժամանակ է, որ անդամները բանան իրանց լեզուները և տան իրանց ազատ կարծիքն այս կամ այն անձի, պաշտօնեայի, գործի, կալուածների և դպրոցների վերաբերմամբ և նրա համեմատ ցաւերին և տիրող վէրքերին սպեղանի դնեն։

Արդարև շատ դժուար է հէնց սկզբից կարգաւորել այդ ամենը, որովհետև մի քանի պաշտօնեաներ շատ ամուր են նստած իրանց տեղերում և նրանց տեղահան անելը կապված է անհագին դժուարութիւնների, մատնութիւնների և հալածանքների հետ, բայց և այնպէս լաւն էլ արդէն նշան կը լինի ամէն ազդօգուտ գործեր զոհել մի քանի անհատների։ Օրինակը դեռ թարմ է աչքներիս առաջ։ Մի պաշտօնեայ իրան համար կապել տուած մի քանի հազար րուբլանոց ռոճիկով ծանրանում է վիճակի, կալուածների, եկեղեցիների և ժողովրդի վրա, և առաջնորդը չէր կարողանում նրան հեռացնել պաշտօնից։ Երբ պաշտօնեային ակնարկեցին հրաժարական տալ և թողնել ասպարէզը, նա կտրուկ այս պատասխանը տուեց. «Ինձ միայն ոստիկանութիւնը կարող է հեռացնել իմ պաշտօնից»։ Այս պատասխանը դեռ չարիքի փոքրագոյնն է.... Թեմական առեանը Բենիկ վարդապետի նախագահութիւնով պարտաւոր է ուսումնասիրել թեմի բոլոր գործերը, պաշտօնները, պաշտօնեաներին և ապա մի մանրամասն զեկուցում պատրաստելով դնել թեմական խորհրդի առաջ և նրանից խնդրել լուծումն և որոշումն։

Ասպետ

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—

◆ Այն օրից, երբ բարձրագոյն հաստատութիւն գտաւ Թիֆլիս քաղաքի 3-րդ փոխառութիւնը, ամեն կողմից, մանաւանդ արտասահմանից, շատ դրամատէրեր ուղարկեցին իրանց առաջարկութիւնները դրամ տալու մասին։ Մի քանիսը այդ դրամատէրերից պատրաստ են 100 րուբլուն տալ 84 ր., իսկ վերջերս մի խումբ դրամատէրեր այդ գումարը հասցրին մինչև 86 րուբլու։ Բանակցութիւններ վարելու համար քաղաքային վարչութեան կողմից երկու օր յետոյ Պետերբուրգ կը մեկնէ վարչութեան անդամ իշխ. Ա. Մ. Արղութեան-Երկայնաբազուկը։

◆ «Кавказъ» լրագիրը հաղորդում է, որ Ներսիսեան դպրոցի հոգաբարձութիւնը մտադիր է մաքրել դպրոցապատկան այն հին շինութիւնը, որ գտնվում է Սոլդատսկի բազարում և որի մէջ ներկայումս շէրկան խանութներ, և այդ տեղում կառուցանել նոր շինութիւն, գնելով մերձաւոր մասնաւոր անձանց տներն ևս։ Նոր շինութիւնը կը նստէ մօտ 100 հազար րուբլի։ Այդ պատճառով հոգաբարձութիւնը դիմել է քաղաքային վարկային ընկերութեան խնդրելով տալ իրան փոխարէնաբար 150 հազար րուբլի։

◆ Անցեալ տարվայ վերջերին Թիֆլիսի էլեքտրական ֆունիկուլէրի ակցիոներական ընկերութեան վարչութիւնը դիմեց Կովկասի Փոխարքային մի խնդրագրով, որով պարզեց, թէ ընկերութիւնը պարտաւորութիւն յանձն առաւ պատշաճ թոյլտւութիւն ստանալու՝ երկաթուղի կառուցանելու համար ֆունիկուլէրի վերին կայարանի մօտից մինչև Կօջօր երկու տարվայ ընթացքում, սկսած 1908 թ. մարտի 24-ից։ Մինչև օրս ամենամեայ դեֆիցիտները թոյլ չէին տալիս վերոյիշեալ միջնորդութիւնը յարուցել։ Այժմ ընկերութիւնը բաւականաչափ կրճատել է իր ծախքերը, որի պատճառով նա վճռել է կատարել իր պարտքը քաղաքի առաջ։ Դրա համար ֆունիկուլէրի ընկերութիւնը խնդրում է թոյլ տալ իրան կառուցանել երկաթուղին ս. Դաւիթ լերան վրայով, որ ամենակարճ ճանապարհն է Թիֆլիսի և Կօջօրի միջև։ Ինչպէս ներկայումս պարզվում է, ընկերութեան վարչութիւնը ստանալով պատշաճ թոյլտւութիւնը, իսկոյն և եթ կը ձեռնարկէ կազմելու ծախքերի նախահաշիւը։

◆ Ինչպէս հաղորդում են, մօտիկ ապագայում բանաստեղծ Ակակի Ծերեթելին հրատարակելու է վրացերէն ամսաթերթ «Կրէբուլի» անունով, ուր տպվելու են բանաստեղծի աշխատութիւններից մի քանիսը։

◆ Այսօր Թիֆլիսի հասարակական կլուբում տեղի կունենայ Չեխովեան երեկոյթ։ Թիֆլիսի իգական գիմնազիաների դասատու Ա. Յովհաննիսեան ռեֆերատ կը կարդայ, վերջը կը խաղացվի Չեխովի «Արջ» մի գործողութեամբ պիէսը։

◆ Այս տարի նորակոչ զինուորացուները կը կանչվեն հետևեալ կարգով. Թիֆլիս քաղաքում սեպտ. 25—30, Թիֆլիսի գաւառում՝ սեպտ. 17—22, Ախալքալաքի գաւ.՝ սեպտ. 17–21, Ախալցխայի գաւ.՝ սեպտ. 6—13, Բօրչալուի գաւ.՝ սեպտ. 6—15, Գորու գաւ.՝ սեպ. 6—30, Դուշէթի գ.՝ սեպտ. 17—30, Սղնախի գաւ.՝ սեպտ. 18—29, Թելաւի գաւ.՝ սեպտ. 6—12, Թիօնէթի գաւ. սեպ.՝ 4–15։ Զաքաթալա քաղաքում՝ հոկտեմբերի 1—5։

◆ Թիֆլիսի և Օդեսայի միջև շուտով կը հաստատվի հեռախօսի ուղղակի հաղորդակցութիւն։

◆ Թիֆլիսի պօստ-հեռագրական գրասենեակի կառավարիչ Գ. Մուսէլիուսը փետրվարի 20-ի մօտերը կը մեկնէ Պետերբուրգ գրասենեակի նոր շինութեան հարցի համար։

◆ Թիֆլիսի ոստիկանապետը կարգադրել է ոստիկանութեան անդամներին անմիջապէս արձանագրութիւն կազմել ամեն մի այն մսավաճառի մասին, որ միսը կը ծախէ հաստատված սակագնից աւել գնելով։

◆ Այսօր քաղաքային վարչութիւնը ձայնաւորների հետ կը դիտէ Մուխրանեան կամուրջին մերձ գտնվող էլեկտրական նաւապատկան տունը։

◆ Այն յատուկ մասնաժողովը, որ պաշտօն ունէր դիտել պօստ-հեռագրական գրասենեակի շէնքը, կատարեց իր պարտականութիւնը փետրվ. 10-ին և այժմեան շինութիւնը գտաւ հնացած ու անպէտք թէ բնակութեան և թէ գործավարութեան համար։

◆ Երևանի նահանգի և Կարսի շրջանի պետական կալուածքների և երկրագործութեան վարչութեան կառավարիչը երկրագործութեան գլխաւոր կառավարչի կովկասեան լիազօրի առաջ միջնորդութիւն է յարուցել՝ հաստատելու Երևան և Կարս քաղաքներում երկրագործական իրերի և գործիքների պահեստներ այդ նահանգների ազգաբնակութեանը էժան գներով վաճառելու համար, որովհետև այդ գործիքները յիշեալ քաղաքների մասնաւոր մարդկանց մօտ շատ թանգ արժեն և անմատչելի են մնում չունևոր գիւղացի ազգաբնակութեան համար։

◆ Եւպատօրիայից մեզ հեռագրում են հետևեալը. «Խնդրեմ տպել, ի հերքումն «Մշակի» № 26-ի մէջ տպված Տիգրան Նազարեանի նամակի, թէ կատարեալ ստութիւն է, որ ես իբր թէ ագիտացիա եմ մղել «Աղբիւր Տարազի» դէմ»։

◆ Ներքին-Թաղավարդից (Շուշու գաւառ) մեզ գրում են, որ այդ գիւղի եկ.-ծխ. միդասեան երկսեռ դպրոցի հոգաբարձութիւնը՝ ուսուցիչ-ուսուցչուհու հետ միասին «աւետիս» ման գալով յօգուտ դպրոցի հաւաքել են թէ Ներքին և թէ Վերին-Թաղավարդներում 54 ր. 7 է կոպ.։

ԳԻՏՈՒԹ., ԳՐԱԿԱՆ., ԳԵՂԱՐ.

ԹԱՏՐՈՆԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

—

◆ Երէկ, երեկ. ժամը 6-ին, Զուբալովեան ժողովրդական տանը տեղի ունեցաւ հոգեհանգիստ Կոմմիսարժէվսկայայի յիշատակին։ Ներկայ էին քաղաքային վարչութիւնը, ձայնաւորներ, մամուլի ներկայացուցիչներ և դերասանուհու տաղանդը յարգողների մեծ բազմութիւն։

◆ Մ. Վարդիկեան խնդրում է մեզ տպել հետևեալը. «Ինձանից անկախ պատճառներով յետաձգվելով փետրվարի 6-ին Հ. Բ. Ընկ. դահլիճում տեղի ունենալիք համերգը, վերջինս այժմ տեղի կունենայ վաղը, կիրակի, փետրվարի 14-ին»։

◆ Փետրվարի 11-ին վրաց թատրոնում կայանալիք ներկայացումը յետաձգվեց ի պատիւ յայտնի դերասանուհի՝ նորոգ հանգուցեալ Վ. Թ. Կոմմիսարժևսկայայի յիշատակին։

◆ Այսօր Վան-Բրանդը վերջին անգամ հանդէս կը գայ Արքունական թատրոնում «Տրավիատա» օպերայի մէջ։

◆ Կիրակի, փետրվարի 14-ին, ցերեկվայ ժամը 12-ին, վրաց թատրոնում, մանկական հանդէս «Զէյլիլի» գոյութեան XX ամեակի առիթով տեղի կունենայ մանկական ներկայացում, կօնցերտային բաժնով և կենդանի պատկերների ցուցադրումով, որից յետոյ կը կայանայ յօբելեանական հանդէս։

◆ Կիրակի, ամսիս 14-ին, վրաց դերասանական խումբը դերասանուհի Տասօ Աբաշիձէի բենեֆիսին կը խաղայ Շիրվանզադէի «Պատւի համար» պիէսը։ Ներկայացմանը մասնակցելու է բենեֆիցիանտուհու հայրը՝ յայտնի դերասան Վասօ Աբաշիձէն։

ՄԱՄՈՒԼ

ՎՐԱՑ ՄԱՄՈՒԼԸ ՀԱՅ ԹԱՏՐՈՆԻ ՄԱՍԻՆ

—

«Մշակի» № 20-ում հաղորդել էինք, որ վրաց նորերս ղադարած «Մօամավալի» թերթը վերջերս, մեր կեանքի վերաբերեալ, մի շարք յօդուածներ էր զետեղում «Հայ» ստորագրութեամբ «Հայոց թատրոն», «Հայ մամուլ» և «Պայքարի մեթօդը հայ մամուլի մէջ» վերնագիրներով։

Կաշխատենք տալ այդ յօդուածների ամփոփումը։ Պէտք է ասենք, որ «Մօամավալի» թերթը հրատարակվում էր քաղաքական-գրական անունով և առաջադիմական աւելի ձախ ուղղութիւն ունէր։ Այս հանգամանքը յիշեցի, բացատրելու յօդուածագրի վերաբերմունքը և հայեացքը վերոյիշեալ հարցերի առիթով։

Նախ «Հայոց թատրոնի» մասին (տես. «Մօամավալի» № 117)։ Յօդուածագիրը սկզբում մեր թատրոնի առիթով ասում է այն, ինչ որ մեր թերթերը սրանից մօտ երեք շաբաթ առաջ։ Վրաց թերթի ընթերցողներին նկարագրում է այն տխուր փաստը, այն աննախանձելի դրութիւնը, որի մէջ է այժմ հայոց թատրոնը. նկարագրում է Դրամատ. Ընկ. վերջին արտակարգ նիստը իր ծիծաղելի կողմերով։ Ընթերցողներին տալիս է նիստի իսկական պատկերը։ Նիստը բազմամարդ է. ներկայ են թէ անդամներ և թէ կողմնակի անձինք. ներկայ են և բաւական թւով հարուստ անուանի մարդիկ. մի քանի անձանց ջանքերով շնորհ է բերել և Ալ. Մանթաշեանը։ Տեղի են ունենում ոգևորված ճառախօսութիւններ. ամենքը, թէ վարչութիւնը և թէ միւսները, վառ գոյներով նկարագրում են «ազգային թատրոնի անկումը»։ Այդ բոլոր «գիտնական-լուսաւորիչ ճարտասանները», «պաշտօնական ինտելիգենցիան», «պատենտաւոր նախագահները» ամենքը և շատ-շատերը այդ օրը եկել էին Թամաշյի, տեսնելու, թէ ինչ կասէ Մանթաշեանը, ինչքան կը տայ հայոց թատրոնի ապահովութեան համար։ Յօդուածագիրը կանգ է առնում ժողովում արծարծված այն հարցի շուրջը, որ յարուցել է Խատիսեանը, թէ հայերին հարկաւոր է երկու տեսակի թատրոն, մէկը ժողովրդի լայն խաւերի համար՝ ժողովրդական, իսկ միւսը ինտելիգենցիայի համար՝ բուրժուազիայի թատրոն։

Հայ դեմօկրատիկ ինտելիգենցիան այնքան սակաւ է, որ եթէ ասում են՝ ունենալ հայ ինտելիգենցիայի համար թատրոն, դա նշանակում է հիմնել բուրժուա-ինտելիգենցիայի համար միայն։ Բայց այս դասակարգը ամենևին կարիք չէ զգում ազգային թատրոն ունենալու։ Հայ բուրժուազիան էլ չէ համարվում ազգային գործերի ղեկավար և պէտքական ույժ այդօրինակ հարցերի համար, ինչպէս առաջ։ Հայ թատրոնի զարգացման համար այդ ինտելիգենցիան, բուրժուազիայի հետ կապված տարրը, որի օգնութեամբ ուզում են առաջ տանել և կարգի բերել թատրոնը, դրա պէտքականութիւնը չէ զգում։ Այդ ուժեղ տարրը, այո, ունի ներկայացումների կարիք, բայց ոչ «ազգային բեմի», այլ «ֆարս-ներկայացումների». սրա ամենապերճախօս ապացոյցը կարող է ծառայել այն, որ երբ հայ ամենայայտնի ույժերի մասնակցութեամբ եղած ներկայացումների ժամանակ թատրոնը դատարկ է, այդ ինտելիգենցիան միևնոյն գիշերը գտնվում է կամ ֆարս թատրոնում և կամ սրա նման զւարճութեան տեղերում, իսկ ճառախօսներն ուզում են այս տարրի միջոցով բարեկարգել «ազգային բեմը»։ Ապա ուրեմն ինչի է պէտք՝ այդ երկրորդ տեսակի ինտելիգենցիայի կոչված թատրոնը, երբ այդ ինտելիգենցիան դրա գոյն ճամբան չը գիտէ։ Էլ ինչ պէտք է այդքան եռանդն ու նիւթական ծախսը. դատարկ աթոռների համար. մինչ թէ բաւական չէ, ինչքան փող վատնվեց այդ իմաստով։ Ում հետաքրքրում է գործը, ում սրտին մօտ է ազգային թատրոնը, նա պէտք է ուշադիր լինի և ամեն կերպ աջակցէ հայ ժողովրդական թատրոնին. առա գործունէութեան իսկական ասպարէզ։

Յօդուածագիրը յիշում է Հալաբաշի և Զուբալովի ժողովրդական տան ներկայացումների փաստը, որ հայ ներկայացումների ժամանակ միշտ լիքն է հանդիսականներով։ Հայ ժողովրդին հարկաւոր է միմիայն այս տեսակի թատրոնը և ոչ թէ այնպիսին, որի համար ջանում է Հայ Դրամ. Ընկ. վարչութիւնը. պէտք է վերջ տալ ողորմութեանը. գործունէութիւնը պէտք է այնտեղ, որտեղ գնահատվում է. Հայ Դրամատիքական Ընկերութեան կէտ նպատակը պէտք է լինի հիմնել և զարգացնել ազգային բեմ հայ ժողովրդի համար։ Խ. Ք.

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

Քարվանսարա գիւղ, 9 փետրվարի

Ընդունելով որ ժողովրդի առողջութեան տեսակէտից աղբիւրի ջուրը ամենաանհրաժեշտն է, մի ժողովում որոշվեց գիւղիս աղբիւրները նորոգել, որի համար նախատեսված է ծախք 1500 ր.։

Մի քանի միմեանց յաջորդող քայքային տարիները ճնշել են մեր ժողովրդին, որը անկարող է այս ամենը լրացնել, մանաւանդ միաժամանակ վերանորոգվում են եկեղեցին, գր.-ընթերցարանը, պէտք է նորոգվի և դպրոցը։

Ուստի սրանով կոչ ենք անում մեր գիւղացի օտարաբնակներին օր առաջ շտապել իրանց լուման ուղարկել գիւղս, աղբիւրի նորոգութեան յանձնաժողովի գանձապահ Արուշան Ղազումեանցի անունով, իսկ Թիֆլիսում՝ Երեմիա Պապեանին և Ռուբէն Սիմէօնեանցին, Բագւում՝ Մելքոն Ասլէզեանցին, Կարսում՝ Նիկողայոս Յովակիմեանցին, Արմաւիրում՝ Ալեքս. Սիմէօնեանցին, որոնք լիազօրված են նուէրներ ստանալ աղբիւրի նորոգութեան համար։ Լիայոյս ենք, թէ մեր հայրենակիցները կը շտապեն իրանց պարտքը շուտափոյթ կատարել, որով մեզ ևս կը խրախուսեն դէպի գործունէութիւն։

Խնդրում ենք միւս թերթերին արտատպել այս նամակը։

Տանուտէր՝ Անդրէաս Պապեանց
Գանձապահ՝ Ա. Ղազումեանց

—

Կարս, 9 փետրվարի

«Մշակի» № 27-ում Zero-ն դժգոհութիւն յայտնելով տեղիս պետ. դպրոցների հայոց լեզուի առաջադիմութեան մասին, ի միջի այլոց, գրում է. «Քաղ. դպրոցում ևս մի առանձին առաջադիմութիւն չէ նկատվում»։

Թողնելով միւս դպրոցների ուսուցիչներին պատասխանելու իրանց դասատուութեան մասին արված նկատողութիւններին, ես՝ որպէս քաղ. դպրոցի հայոց լեզուի ուսուցիչ չեմ կարող չը պատասխանել իմ մասին արված անտեղի նկատողութեանը։

Սեպտ. 15-ից հազիւ սկսվում է կանոնաւոր դասատուութիւնը։ 15 օր Նոր-Տարու արձակուրդն է. մի քանի օր Բարեկենդանի, 15 օր՝ Զատկի, կայսերական տօներ, ազգ. և եկեղեց. տօներ, կիրակի օրեր, աշակերտների բաց թողած դասեր և այլ զանազան արգելքներ անցնելուց յետոյ՝ մայիսի 15-ից դադարում է կանոնաւոր դասատուութիւնը, սկսվում հարցաքննութիւնները, որոնք վերջանում են յունիսի վերջին, և ապա ամառային արձակուրդները։ Այս բոլորը հաշւի առնելով, մենք կանոնաւոր պարապմունք ունենք հազիւ հինգ ամիս։

Ա. բաժնում ոչ մի տարի 70 աշակերտից պակաս չէ եղել։ Այս տարի այդ բաժնում ունեմ 85 աշակերտ։ Շաբաթական երեք դաս հայոց լեզու է, դասը տևում է 50 րոպէ։ Այս հաշւով ես ամբողջ ուսումնական տարում Ա. բաժնում տալիս եմ առաւելն 60 դաս։

Դէ, ասացէք, տեսնեմ, թօկից փախած 85 չարաճճի մանուկների հետ տարեկան 60 դաս պարապելով ո՞րքան առաջադիմութիւն էք սպասում։ Չը նայելով այս բոլոր աննպաստ հանգամանքներին և դասարանական հազար ու մի տեսակ խոչընդոտներին, իմ չարաճճիները կարդում են տարվայ վերջին՝ ազատ, պարզ և բնական արտասանութեամբ, պատմում են իրանց կարդացածը, բացատրում դժուար բառերը, գիտեն՝ վանկ, բառ, ուղղախօսութիւն, առարկայ, գործողութիւն, ենթակայ և այլ այսպիսի տարրական վարժութիւններ։ Իսկ գրաւոր աշխատութիւններն այնքան գոհացուցիչ են, որ 85 աշակերտից 50-ը վայելչագրութիւնից ստանում են 5+, 20-ը 4+, մնացածները 3 կամ 2։

Գալով Զ. բաժնի աշակերտներին, պէտք է ասել, որ կարդում են արտաքին ամեն տեսակ գրքեր, լրագիրներ։ Համառօտ կերպով ծանօթանում են ամբողջ քերականութեան հետ։ Գրում են այնպիսի շարադրութիւններ, որոնցից մի քանիսն ուղղակի կարելի է տպագրութեան տալ։ Կան այնպիսի գրողներ, որ մի քանի երեսի մէջ հազիւ 2—3 ներելի սխալներ են անում։

Որպէս զի իմ այս պատասխանը դատարկ ինքնագովութիւն չը լինի, ամենախոնարհաբար խնդրում եմ յօդուածագրին մի օր շնորհ բերել իմ՝ հայոց լեզուի դասերին և իմ այս ասածներս անձամբ տեսնել և համոզվել, որ իմ մասին արած նկատողութիւնը բոլորովին անտեղի է, և այս գրածներս զուտ ճշմարտութիւն։

Հրապարակով տալիս եմ ազնիւ խօսք, որ գաղտնի կը պահեմ թղթակցի ով լինելը, եթէ բարեհաճի կատարել խնդիրս։

Սարիբեգ Տէր-Մելքիսեդէկեան

—

Շուշի, 7 փետրվարի

Առաջիկայ մարտի 14-ին Շուշում տօնվելու է Ղարաբաղի հ. հ. թեմական դպրանոցի ուսուցիչ Գաբրիէլ Ղուլիջխեանցի մանկավարժական գործունէութեան 35-ամեակը։

Այդ նպատակով դպրոցիս հոգաբարձուներից, ուսուցիչներից և քաղաքացիներից ընտրված յօբելեանական յանձնաժողովը յայտնելով այդ մասին հայ հասարակութեանը՝ խնդրում է կրթական համեստ մշակի բազմամեայ գործը գնահատել ցանկացողներին մասնակցել այդ հանդիսին և խրախոյս ու քաջալեր հանդիսանալ արդիւնաւոր ուսուցչին՝ նիւթական օժանդակութեամբ, շնորհաւորանքներով և կամ անձամբ ներկայ գտնվելով հանդիսին։

Նախագահ յանձնաժողովի՝ տեսուչ Աւ. Տ.-Պօղոսեան. անդամներ՝ բժ. Բ. Բանաթրեան, Զաւադ Իշխանեան, Սարգիս Սարուխանեան, Անդրէաս Տէր-Յարութիւնեան, Բէգլար Տէր-Գրիգորեան. անդամ-քարտուղար՝ Սէթ Յարութիւնեան.

Ծ ա ն օ՛ թ.—Նուէրները և ամեն տեսակ գրութիւնները ուղարկել դպրոցի տեսչի կամ Ս. Սարուխանեանցի հասցէով։

—

Նուխի, 25 յունվարի

Տիկին Ամալիա Վարթանյեանը Թիֆլիսից ուղարկելով մեզ յիսուն (50) րուբլի՝ խնդրում է յատկացնել Նուխու կիսատ մնացած դպրոցական շինութեան օգտին ի յիշատակ իր վաղաթառամ ամուսնու՝ նուխեցի հանգուցեալ Ռոման Հայրապետեան Վարթանէսեանի մահվան տարելիցի։ Շնորհակալութեամբ ընդունելով վերև յիշված 50 րուբլին և յատկացնելով Նուխու դպրոցական շէնքի օգտին՝ հարկ եմ համարում յայտնել, որ առաջին անգամը չէ, ինչ ասպարէզ է գալիս տ. Վարթանէսեանը նուխեցիների կրթական գործին իր խելացի վարմունքով։ Մի անգամ էլ նուիրել է Նուխու դպրոցներին 200 ր. դարձնել իր ամուսնու մահվան յիշատակին՝ փոխանակ անմիտ քելեխի։ Այսպէս ուրեմն՝ յարգելի տիկինը առաջինը արձագանք տուեց «Մշակի» անցեալ 1909 թւականի № 253-ում տպագրած կոչին, որտեղ նկարագրված էր Նուխու դպրոցական կիսաւարտ շինութեան պատմութիւնը բաւական մանրամասնօրէն, ընդ նմին նաև շեշտված էր շինութեանը շուտափոյթ օգնութեան հասնելու անհրաժեշտութիւնը։ Սակայն մարդիկ կարդացին և քար անտարբերութեամբ ցայսօր լռեցին, մանաւանդ նուխեցիք, որոնց սրտին ու մտքին աւելի մօտիկ պիտի լինէր իրանց դպրոցների գործը։

Նուխու վիճակի փոխանորդ՝
Եղիշէ վարդ. Ահարոնեան

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ԽՆԴԻՐՆԵՐԻՑ

—

Իմ նկատողութիւնը, թէ Փոխարքայի խորհրդում նոր մշակված դպրոցական կանոնադրութեան ծրագրում գուցէ պատահմամբ մոռացված է մանկապարտէզների և այբուբենական դասարանների մասին, ուստի ապագայում զանազան թիւրիմացութիւնների առաջն առնելու համար հարկաւոր է յիշել այդ ծրագրում, որ մեր ծխ. hոգաբարձութիւնը իրաւունք ունի պահելու մանկապարտէզներ եւ այբբենական դասարաններ, այս իմ նկատողութիւնը արժանացաւ մանկավարժ Սեդրաք Մանդինեանի ուշադրութեանը։

Դժբաղդաբար պարոն այդ կարևոր խնդիրների մասին խօսում է աւելի «պօլիտիկայի», քան մանկավարժութեան պահանջների տեսակէտից, ինչպէս վայել էր լինէր մի մանկավարժի։

Մանկապարտէզների մասին Ս. Մանդինեանը խորհուրդ է տալիս, որ մի քիչ չափաւորենք մեր պահանջները, սպասենք՝ գուցէ այդ բարիքը մեզ բերէ իրան հետ գծմատվօն։

Սակայն մի՞թէ սա մի նոր պահանջ է մեր կողմից, որ մենք իրաւունք ունենանք մանկապարտէզներ պահելու մայրենի լեզուով, քանի որ դպրոցական վարչութիւնը, տիրող օրէնքի համաձայն, առաջ չէր արգելում նոյնիսկ մասնաւոր մարդկանց՝ տեղական լեզուներով մանկապարտէզներ պահելու, իսկ այժմ արգելում է ուրիշներին, անշուշտ կարգելէ և մեզ, եթէ օրէնսդրական միջոցով մենք չապահովենք այդ իրաւունքը։

Ուստի միանգամայն անհասկանալի է ինձ Մանդինեանի քարոզած «պօլիտիկան»։

Մանկական պարտէզներ մեզանում սկսվել են մօտաւորապէս 40 տարի առաջ, այսինքն այն ժամանակներից, երբ գոյութիւն ունէին 1872 թւի փոխարքայի կանոնները, որոնցից շեղվելուց նախազգուշացնում է Մանդինեանը։ Չէ՞ որ այդ կանոնների օրով գոյութիւն առաւ մեզանում մանկապարտէզը և զարգացաւ, և առանց այդ կանոնները փոխելու դպրոցական վարչութիւնը սկսեց արգելել և այժմս էլ արգելում է մանկապարտէզներ բանալու տեղական լեզուներով։

Պարզ է, որ այստեղ նոր բան չէ պահանջվում և չափաւորութեան մասին այստեղ խօսք անգամ չէ կարող լինել։

ա) Սեդրաք Մանդինեանը, եթէ չեմ սխալվում, ինքն էլ մասնակցել է 1905 թ. համագումարին և նրա ընտրած մասնաժողովին, որը կազմեց «Նախագիծ կանոնադրութեան հայոց եկեղեցական տարրական դպրոցների»։ Այդ նախագծի առաջին իսկ յօդուածում կարդում ենք.

«Յօդ. 1. Տարրական դպրոց կոչվում են երկամեայ, չորսամեայ և վեցամեայ դասընթացք ունեցող ուսումնարաններ։

Ծանօթ. Ամեն մի դպրոց կամ եկեղեցի կարող է առանձին մանկապարտէզ ունենալ»։

Այսպէս ուրեմն՝ մանկապարտէզները մեզանում 40-ամեայ գոյութիւն են ունեցել տիրող օրէնքների հիման վրա։ Այդ իսկ հիման վրա Խրիմեան կաթողիկոսը հաստատեց «Նախագիծը» իբրև ժամանակաւոր տիրող կանոններ, մինչև որ սրանց փոխարինեն այն մշտական և միայն նոր կանոնները, որոնք այժմ մշակվում են։

Այս բոլորը չէր կարող և չը պէտք է վրիպէր հոգևոր կառավարութեան ուշադրութիւնից։ Ուստի ես խիզախում եմ պնդելու իմ կարծիքը, որ եթէ մանկապարտէզների մասին չէ յիշված նոր ծրագրում, դա լոկ պատմականութիւն կամ թիւրիմացութիւն է, և ոչ դիտաւորեալ խոհեմութիւն կամ չափաւորութիւն։ Ս. Մանդինեանը հակառակ դրան նախազգուշացնում է, որ այդ կէտը չը մտցվի նոր ծրագրում. մի գուցէ շատ ուզենք և ոչինչ չը տան։ Սակայն վերոյիշեալ իմ բացատրութիւնից պարզ է, որ այստեղ նոր պահանջի, շատ ուզելու մասին խօսք անգամ չէ կարող լինել։ Աշխատենք հաստատ օրէնքով ապահովել մեր ունեցածը, 40 տարվայ վաստակը։

Թողնում եմ Սեդրաք Մանդինեանին մտածելու, թէ ինչ կարևոր դեր կարող են կատարել մեզանում մանկապարտէզները, թէ-

կուզ Թիֆլիսում կամ Բագւում, ուր մայրենի լեզուն օր ըստ օրէ վանվում է ընտանիքից, մանաւանդ ունևոր և բարձր դասակարգի, որի վերածնման պիտի ծառայէ գլխաւորապէս մայրենի լեզուով աւանդված մանկապարտէզը։

Աւելի մանկավարժօրէն խօսում է Մանդինեանը այրուբենական դասարանների մասին։ Նա միանգամայն աւելորդ, նոյնիսկ վնասակար է համարում այդպիսի դասարանների գոյութիւնը և իր ասածը հաստատելու համար օրինակ է բերում պետական դպրոցներին կից և մասնաւոր ուսումնարանների այրուբենական դասարանները։

Այդտեղ այրուբենական դասարանները որոշ դիտաւորեալ նպատակի են ծառայում։ Տեղացոց երեխաներին ընդունում են այդ դասարաններում, որ նրանք այդտեղ ռուսերէն այբուբեն սովորեն և պետական դպրոցների նախապատրաստական բաժանմունքը մտնեն։ Դրանից առաջ է գալիս այն, որ տեղացի երեխաները գրեթէ ընդմիշտ զուրկ են մնում նոյնիսկ մայրենի այբուբենը գիտենալուց։ Այդ երևոյթը ոչ միայն հակամանկավարժական, այլ բարբարոսական է, քանի որ դրանից խանգարվում է երեխայի մտքի ստեղծագործական ուժի զարգացումը, որը օրգանապէս կապված է մայրենի լեզուի հետ։

Ի՞նչ կապ ունի իմ առաջարկածը այդ տեսակ երևոյթի հետ։ Ես առաջարկում եմ, որ մեր ծխական դպրոցներում փոխանակ առաջին պատրաստականում այբուբեն սովորեցնելու ութը տարեկան երեխաներին՝ եօթը տարեկան երեխաներին այբուբեն սովորեցնեն մի առանձին դասարանում՝ հանդերձ բերանացի վարժութիւններով, երգով, խաղով և այլն։ Ահա այդ առանձին դասարանը կը կրէ այբուբենական դասարան անունը։

Այդ վերին աստիճանի կարևոր է մանաւանդ երկդասեան դպրոցների համար, որոնց ծրագիրը հաւասար պիտի լինի պետական քաղաքային դպրոցների ծրագրին, նոյնիսկ պրոգիմնազիաների ծրագրին։ Իսկ այդպիսի ծրագիր լրիւ և ամփոփ անցնելու համար վեց տարին բաւական կը լինի միայն այն ժամանակ, եթէ առաջին պատրաստական մտնողները այբուբենը սովորած և մտաւորապէս բաւականաչափ զարգացած լինեն։

Չը մոռանանք, որ կեանքի անողոք պահանջները, նոյնիսկ դպրոցական երեխաների կանոնաւոր դաստիարակութեան ընկղմնաւորումը պահանջում է, որ նրանց հասակի եօթերորդ տարին անօգուտ չանցնի. և նրանք չենթարկվեն փողոցի ազդեցութեան։ Մանկական հասակի եօթերորդ տարին մի վերին աստիճանի տպաւորիչ, աշխոյժ և մտաւոր պահանջներով լի հասակ է։ Ես տասնեակ երեխաներ տեսել եմ, որ եօթը տարեկան հասակում իրանք իրանց այբուբեն են սովորել խորանարդների և այլ տառախաղերի օգնութեամբ, անհամբեր ձգտելով իրանց սիրած բառերը կապելու, և շատ դժգոհ են եղել, երբ ծնողները օգնելիս չեն եղել այդ բանում։

Ես չը գիտեմ, թէ ինչ վիճակ կունենայ մեզանում միջնակարգ դպրոցի հարցը. արդեօք մենք միջոց և իրաւունք կունենանք բացի մի-մի թեմական դպրոց պահելուց՝ ուրիշ միջնակարգ դպրոցներ էլ ունենալու։ Մինչդեռ վերին աստիճանի կարևոր է, որ գաւառական քաղաքներում մեր երկսեռ ծխական դպրոցներն իրանց դասընթացքով հաւասար լինեն քաղաքային դպրոցներին, իսկ այնպիսի մեծ գաւառական քաղաքներում, ինչպէս է օրինակ Ալեքսանդրապօլը, Ախալցխան, Կարսը, Գանձակը և այլն, այդ դպրոցները մի-մի չորսդասեան պրոգիմնազիաներ կայացնէին, ինչպէս էին եօթանասնական թւականներին։ Այս դէպքում այբուբենական դասարան անփոխարինելի ծառայութիւն կարող էր մատուցանել։

Յուսով եմ, որ Ս. Մանդինեանն իմ այս բացատրութիւններից յետոյ չի ժխտի, թէ որքան կարևոր է, որ թէ մանկական պարտէզներ և թէ այբուբենական դասարաններ բանալու մեր իրաւունքը ապահովված լինի նոր ծրագրով և մինիստրութեան մեկնութիւնների և այլ արկածների չենթարկվի։

Կար. Եաղուբեան

ԹԷՕԴՕՍԻԱՅԻՆ ՋՈՒՐ ՄԱՏԱԿԱՐԱՐԵԼՈՒ ԽՆԴՐԻ ՇՈՒՐՋԸ

«Մշակի» 1909 թ. № 291-ում և մեր թերթերից մի քանիսում վերջերս իմ մասին լոյս տեսած լուրերից ստեղծված սխալ ենթադրութիւններն ու կարծիքները փարատելու համար այն շրջաններում, որոնք ինձ հետ ծանօթ՝ անշուշտ պիտի զարմանային այն տարօրինակ փոփոխութեան վրա, որ ըստ այդ լուրերի տեղի է ունեցել իմ անցեալ ու ներկայ գործունէութեան մէջ, գրում եմ այս տողերը, կարծելով որ զուրկ չի լինի որոշ հետաքրքրութիւնից, մանաւանդ այն պատճառով, որ նա կապված է ջրաբաշխութեան կենսական և լուրջ հարցի հետ՝ այսպէս կոչված՝ անջրդի վայրերում։

1907 թւի սկիզբներին, Թէօդօսիայի հիւանոցներից մէկի սեղանատանը ճաշելիս, ես լսեցի մի հետաքրքրական խօսակցութիւն քաղաքին ջուր տալու մի գործի մասին, որը կատարվում էր անտառապետ Ջիբոլտի կողմից և որն այդ փորձն անուանում էր ջենովացիների գործադրած ջրաբաշխական սիստեմի վերականգնումն։ Յիշեալ պարոնը Թէօդօսիայի շրջակայ խաղողի այգիներին կից տեսնելով քարակոյտեր ու նրանց մէջ կաւէ խողովականների կտորներ՝ սկսել էր քարոզել, որ այդ քարակոյտերը դրված են եղել ջուր ստանալու համար. ստացել էր նպաստներ քաղաքներից, զեմստվօներից ու մինիստրութիւնից՝ 14,000 րուբլի նոր փորձ անելու և Թէօդօսիայի համար կրկին ջուր ստանալու նպատակով։ Խօսողները պատմեցին, որ յիշեալ պարոնն արդէն գտել է ջենովացիների ջրաբաշխութեան սիստեմը, շինել է բաւական մեծ աւազան և այդ աւազանը լցնում է քարից ջարդած խճով, որպէս զի այդ խճից անցնող գոլորշիներից խտացման շնորհիւ ջուր ստանայ քաղաքի կարիքների համար։ Այս ամբողջ խօսակցութիւնն այնքան տարօրինակ տպաւորութիւն թողեց և այդ օրիգինալ գիւտն այնքան անհեթեթ թւաց ինձ, որ իսկոյն միացայ խօսակիցներին և կարծիք յայտնեցի, որ այդ ձևով ջուր ստանալ երբէք չէ կարելի և եթէ այդպիսի չնչին քարակոյտերի մէջ խտանալ կարողանայ այդքան ջուրը, այդ դէպքում Կովկասի քարքարոտ արտերը Տիգրոի, Դարաչիչագի, Ալէքսանդրապօլի գաւառի և այլ շատ կողմերի՝ երբէք ջրի կարիք չէին ունենայ և դեռ ուրիշ արտերի ոռոգութեան համար էլ ջուր կը տային, որովհետև նրանցից շատերի քարակոյտերի թիւը երբեմն հասնում է հարիւրների։ Անմիջապէս կառք վարձեցի և Ջայցեւսի ու Այվազովսկիի երկու փեսաների հետ գնացի այդ ձեռնարկութեան ու փորձի տեղը։ Ջուր ստանալու սիստէմների հետ ծանօթ մարդու համար այնքան ցաւալի ու ծիծաղելի էր այդ բոլորը, որ լռել ու ձայն չը հանելը բացարձակապէս յանցանք էր։ Պարսկաստանից վերադարձած, ծանօթ այն հազարաւոր խանաթներին, որոնցով պարսիկները գետնի տակից գետակներ են ժողովում և հանում երկրի երեսը, ես հետաքրքրվեցի և ուզեցի իմանալ, թէ արդեօք նման մնացորդներ չը կա՞ն և Թէօդօսիայի շրջակայքում։ Մեծ ուրոնումների կարիք չեղաւ և հէնց նոյն օրը գտանք հին նման ջրանցքների մնացորդներ, որոնցով նշանաւոր Ազունդա—Թէօդօսիա—Կաֆան կարողացել էր հասնել ծաղկած վիճակի և 80—200 հազար բնակիչ ունենալ։ Պէտք է նկատել, որ հայ և թուրք բնիկների Թէօդօսիայից գաղթելու և ռուս, ոչ միայն սովորական քաղաքացիների, այլ և ջրաբաշխ ինժեներների այդ սիստէմին անծանօթ լինելու պատճառով Թէօդօսիայի հին ջրանցքներն այնպիսի վայրագ կերպով էին աւերվել, որ մի գեղեցիկ օր քաղաքը մնացել էր միմիայն օրական 3700 վեդրօ ջրով և սոփված պէտք է գաղթէր, եթէ օգնութեան չը հասնէր հայազգի նկարչապետ Այվազովսկին, և ո՞վ գիտէ թէ ինչ կը լինէր քաղաքի վիճակը։ Դիտողութիւններիս հետևանքը հաղորդեցի քաղ. վարչութեան և առաջարկեցի փոքրիկ գումար յատկացնել փորձնական աշխատանքներին և, մաքրելով հին ջրանցքներից մի երկուսը, ստանալ նախկին ջուրը։ Ջիբոլտն իր կողմնակիցներով պնդեց, որ այդպիսի սիստեմ գոյութիւն չունի, որ Թէօդօսիայի հողը չորացել է, որ նա ջուր չէ ծծում և շրջակայքում քաղցր ջուր չը կայ, որ քաղաքը միջոց չունի նորանոր ծախսեր անելու այդ տեսակ փորձերի համար և այլն և այլն։ Պէտք է նկատել, որ խճի կոյտից ջուր ստանալու հաւատը՝ դեռ այդ ժամանակ մեծ էր և նրանց խօսքը գտաւ կողմնակիցներ։ Այդ միջոցին ես առաջարկեցի տալ քաղաքին օրական 50,000 վեդրօ ջուր և խնդրեցի որոշել վարձատրութիւնը։ Որոշվեց տալ ջրի այդպիսի հոսանքի համար 60,000 ր. և հինգ տարի պատասխանատու հսկողութեան համար էլ 6000 ր.։ Կազմվեց ծրագիր-պայմանագիր յատուկ մասնաժողովի ձեռքով և առաջարկվեց դումայի հաւանութեանը։ Այդ մշակված պայմանագիրն ընդունվեց քաղաքի իրաւատուներից միաձայն, և, նահանգապետի հաստատութիւնից յետոյ, ինձ առաջարկվեց սկսել աշխատանքները։ Պէտք է նկատեմ, որ մինչև այսօր այդ սիստէմի ամենահին ջրանցքը գտնված է Նիբուռ քաղաքում և նրա վրա է շինված ամենահին կամարը։ Ուսումնասիրելով կենդանի ջուր ստանալու եղանակին վերաբերեալ ցիրուցան գրականութիւնը, ուսումնասիրելով այն բազմաթիւ օրէնքներն ու գործօնները, որոնց շնորհիւ երկիրն անձրևից և ձիւնից անկախ ահագին քանակութեամբ ջուրը ստանում էր մթնոլորտից և կենտրոնախոյս գոլորշիներից, ես եկայ այն եզրակացութեան, որ զանազան ազգերի մէջ զանազան անուններով յայտնի սիստեմը կարելի է գործադրել ամենայն աջողութեամբ, որ այդպիսի տասնեակ հազարաւոր ջրանցքներ գոյութիւն են ունեցել երկրագնդիս ամենաչոր տեղերում, որոնք չափազանց զուրկ են ձիւնից և անձրևներից, և հսկայական հարստութիւն ստեղծել այն վայրերում, որտեղ այժմս անմշակ անապատ է շնորհիւ պատերազմների և վայրենի մոնգոլների արշաւանքների։

Ե. Ծ. վ. Մուրադեան

(Կը շարունակվի)

ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՊԵՏԵՐ. ՀԵՌ. ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆԻՑ

11 փետրվարի

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ։ Ալէքսանդր II Կայսրի արձանը կառուցանելու կոմիտէտը ստացաւ առաջին խոշոր նուիրատուութիւնը 5,000 ր. Վօլժսկօ-Կամսկի բանկի վարչութիւնից։

ԿԻԵՎ։ Հարաւ-արևմտեան երկաթուղիների վարչութեան գործերը քննող յատուկ յանձնաժողովը բարձր գործակալների գործունէութեան մէջ երևան հանեց մի շարք անկանոնութիւններ և անճշտութիւններ, որոնք պետական գանձարանին պատճառել են խոշոր վնասներ։

ԲԱԳՈՒ։ Չէմստվային տուրքի երկտոկոսային միջոցներով նահանգում բացվել են 14 երկդասեան դպրոցներ։ Մտադրութիւն կայ բանալ դարձեալ եօթ դպրոց։ Կովկասեան ուսումնարանական շրջանի հոգաբարձուն արգելեց աշակերտներին յաճախել ցիրկի ըմբշամարտերին առանց թոյլտուութեան։

ԼՕՁ։ Բացվեց նկարչական ցուցահանդէս, որ կը տևէ վեց շաբաթ։ Մասնակցում են տեղական, Վարշավայի և արտասահմանեան նկարիչներ։

ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆԸ ՅԱՅՏՆՈՒՄ Է

Պարիզ, Շիրվանզադէին.—Կօկանից ստացել ենք 10 ր. ձեզ յանձնելու համար, իբրև «Պատւի համար» պիէսի ներկայացման հեղինակի իրաւունք։ Կարգադրեցէք ստանալ։

Խմբագիր՝ ԱԼԷՔՍԱՆԴՐ ՔԱԼԱՆԹԱՐ
Հրատարակիչներ՝ Ա. ՔԱԼԱՆԹԱՐ
Յ. ՏԷՐ-ՄԱՐԿՈՍԵԱՆ
Հ. ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ

ՏԵՂԵԿԱՏՈՒ

ԱՆԴՐԿՈՎԿԱՍԵԱՆ ԵՐԿԱԹՈՒՂԻ

(Ձմեռային երթևեկութիւն)
(Ժամերը նշանակված են Թիֆլիսի ժամանակով)

ԹԻՖԼԻՍԻՑ ՄԵԿՆՈՒՄ Է

ԲԱԳՈՒ՝ пассажир. գնացքը 11 ժ. 40 ր. գիշեր., Գանձակ է հասնում 6 ժ. առաւօտ., Եւլախ՝ 8 ժ. 9 ր. առաւօտ., Հաջի-Կաբուլ՝ 1 ժ. 12 ր. կէսօր., Բալաջարի՝ 4 ժ. 45 ր. ցերեկ., Բագու՝ 6 ժ. 9 ր. երեկ.։ Մարդատար գնացք № 6՝ 8 ժ. 11 ր. երեկ., Գանձակ է հասնում 2 ժ. 32 ր. գիշեր., Եւլախ՝ 4 ժ. 41 ր. գիշեր., Հաջի-Կաբուլ՝ 9 ժ. 12 ր. ցերեկ., Բագու՝ 2 ժ. 10 ր. ցերեկ.։ Խառն գնացք չորրորդ կարգի վագոններով, միայն ըստ հարկի կարևորութեան, 7 ժ. 3 ր. առ., Բագու է հասնում 11 ժ. 43 ր. կէսօրվայ։ Արագացված գնացք № 12՝ 10 ժ. 11 ր. երեկ., Գանձակ է հասնում 4 ժ. 13 ր. գիշեր., Եւլախ՝ 6 ժ. 8 ր. առ., Հաջի-Կաբուլ՝ 10 ժ. 32 ր. ցեր., Բալաջարի՝ 1 ժ. 45 ր. կէսօր., Բագու՝ 2 ժ. 20 ր. ցերեկ.։

ՋՈՒԼՖԱ-ԵՐԵՒԱՆ՝ пассажир 1 ժ. 37 ր. գիշ., Ալէքսանդրապօլ է հասնում 12 ժ. 21 ր. ցեր., Էջմիածին կայարան՝ 5 ժ. 30 ր. եր., Նախիջևան՝ 11 ժ. 30 ր. գիշ., Ջուլֆա՝ 1 ժ. 4 ր. գիշ.։ Մարդատար ապրանք.՝ 4 ժ. 20 ր. ցեր., Ալէքսանդրապօլ է հասնում 3 ժ. 16 ր. գիշ., Էջմիածին՝ 8 ժ. 46 ր. առ., Ուլուխանլու՝ 9 ժ. 16 ր., Երևան՝ 10 ժ. 14 ր. առ., որից դէնը այլ ևս չէ գնում։ Խառն գնացք չորրորդ կարգի վագոններով՝ ըստ հարկի կարևորութեան՝ 5 ժ. 8 ր. ցեր., Ալէքսանդրապօլ՝ 6 ժ. 56 ր. առ., որից դէնը այլ ևս չէ գնում։

ԲԱԹՈՒՄ՝ մարդատար № 7՝ 8 ժ. 10 ր. երեկ., Բաթում է հասնում 9 ժ. 42 ր. առ.։ Փոստային՝ 9 ժ. 42 ր. երեկ., Բաթում է հասնում 11 ժ. 48 ր. առ.։ Մարդատար № 5՝ 1 ժ. գիշ., Բաթում է հասնում 2 ժ. 8 ր. ց.։

ԹԻՖԼԻՍ Է ՀԱՍՆՈՒՄ

ԲԱԳՈՒԻՑ՝ пассажир գնացքը 8 ժ. 42 ր. առաւ., մարդատար № 5՝ 12 ժ. 11 ր. գիշ., Արագացված № 11՝ 10 ժ. 47 ր. առ.։ Վերջին գնացքը չէ գնում Բաքում։

ԲԱԹՈՒՄԻՑ՝ մարդատար № 6՝ 7 ժ. 21 ր. երեկ., փոստային՝ 10 ժ. 40 ր. երեկ., մարդատար № 8՝ 12 ժ. 17 ր. կէսօրին։ Վերջին գնացքը Բագու չէ գնում։

ՋՈՒԼՖԱ-ԵՐԵՒԱՆԻՑ՝ пассажир 6 ժամ 19 ր. առ., մարդատար-ապրանքատար՝ 6 ժ. 44 ր. երեկոյեան։

ԱԼԷՔՍԱՆԴՐՕՊՕԼԻՑ խառն գնացք 4-րդ կարգի վագոններով՝ 4 ժ. 48 ր. գիշերվայ։

ԲԺՇԿԱՊԵՏ
Տ. ԳԼՈՐԳՈԶԵԳԵԱՆ
Աչքի հիւանդութիւններ
Ընդունելութիւնը ամեն օր
Առաւօտեան ժամը 10—1
Երեկոյեան ժամը 5—7
Վելիամինովսկայա փող № 8
(օ. մ.) 783. 100—82

ԲԺՇԿԱՊԵՏ
Ա. ՔԱԹԱՆԵԱՆ
Ներքին և ջղային հիւանդութիւններ։
Ընդունելութիւնը
ամեն օր { առաւօտեան 9—12 ժ. / երեկոյեան 5—7 ժ.
Միքայէլեան փողոց, № 27.
(ա. օ.) 1087. 100—77

ԲԺՇԿԱՊԵՏ
ԱՒԵՏ. ԲԱԲԱՅԵԱՆԸ
Մնալով այս ձմեռ Թիֆլիսում, ընդունում է ներքին եւ ջղային հիւանդներ։
Ցերեկվայ 1—3 ժ., երեկոյեան 6—7 ժ.
Լերմօնտովսկայա փողոց տուն 21, բն. № 2.
Տելեֆօն № 221.
(օ. մ.) 1213. 35—30

ԲԺԻՇԿ
Խ. Բ. ՄԵԼԻՔ-ԷՅՆԱԹԵԱՆ
Մասնագէտ սիֆիլիս, վեներական, միզասեռական և կաշուի հիւանդութիւնների։ Հիւանդների ընդունելութիւնը՝ առաւօտ. ժամը 9-ից մինչև 10-ը, երեկոյեան ժամը 5-ից մինչև 7-ը։
Կօժևեննիկովսկայա փ., № 6, «Վէտցել» հիւրանոցի մօտ։ (ե. հ. շ.) 955. 100—58

ԲԺԻՇԿ
Գ. Ն. ՄԱՂԱՔԵԱՆ
ՆԵՐՔԻՆ ԵՒ ԵՐԵԽԱՅՈՑ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԻՒՆՆԵՐ
առանձնապէս ՍՏԱՄՈՔՍԻ և ԱՂԻՔՆԵՐԻ հիւանդութիւններ։
Ընդունելութիւն ամեն օր { 5—7 ժ. երեկ.
Միքայէլեան փող., № 36. Տելեֆօն № 388
(օ. մ.) 1216. 100—70

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

2 ԶԳԵՍՏ 5 ր. 25 կ.
Ծարածելու նպատակով՝ մենք ուղարկում ենք 12 ր. փոխարէն 5 ր. 25 կոպէկով հետևեալ զգեստացու 2 կտորները. 1) 4$\frac{1}{4}$ արշ. ֆրանս. տրիկո տղամ զգեստի համար, շատ ամուր, գործնական և մոդային նկարներով բրդէ կտոր։ 2) 8 արշ. կտոր «Անգլէյ», կանանց ամբողջ զգեստի համար, միանգամայն մոդային և գեղեցիկ բրդէ կտոր։ Այդպիսի 2 կտոր լաւ տեսակից՝ ուղարկում ենք 5 ր. 75 կոպէկով։ Ճանապարհածախսը 55 կոպ.։ Երկու և աւելի զոյգ կտոր բերել տալուց՝ ճանապարհածախսը մեր հաշւին։ Ուղարկում ենք պօստով, վերադիր վճ., առանց կանխավճ. և երաշխաւորութեամբ եթէ չը հաւանվի՝ յետ ենք վերցնում։ Պատուէրները հասցէագրել. г. Лодзь, въ фабрику Т-ва „Э X О“.
Թղթակցութիւնները ռուսերէն։
(շ. ե. հ.) (B. 2831) 46. 17—10

Հրաւէր

Կաթուղիկէ ս. Աստուածածնի եկեղեցում (Մէյդանի ս. Գէորգ) ամսիս 14-ին, կիրակի, ժամը 12-ին լինելու է ընդհանուր ծխականների ժողով, չորրորդ և վերջին անգամ. ուստի սրանով հրաւիրում եմ պ. պ. ծխականներին՝ նոյն օրը և ժամին շտապել եկեղեցի՝ մասնակցելու ժողովին։

Հերթական հարցերն են.

1) Տարեկան վերանորոգութեան հաշիւները,
2) Խորհրդակցութիւն ապառիկների մասին,
3) Եկեղեցական շինութեան մէջ եղած բնակարանների հարցը,
4) Ուսումնարանի Դ. բաժանման հարց և
5) Ընտրութիւններ երէցփոխի և հոգաբարձուի։

Գործակալ՝ Գր. ա.-ր. Մանդակունի

ԵՂԼՈՒ, ԳԱԹԱՅ, ՆԱԶՈՒԿ
Պատրաստվում են ամեն օր։
Կոնդիտերսկի խանութ
Ե. ԽԱՆԴԱՆԵԱՆՑԻ
Արմեանսկի բազար, № 8.
Նոյնպէս՝ պիրոժէնօէ, պէչէնիէ, կալէտ և պաքսիմատ զանազան յատկ., պակասեցված գներով։ Ընդունվում են պատուէրներ։
Յարգանքով՝ Ե. ԽԱՆԴԱՆԵԱՆՑ
(շ. ե. հ.) 180. 3—1

ՂԱՐԱԲԱՂԻ ՀԱՅՈՑ ԿՈՆՍԻՍՏՈՐԻԱՆ
սրանով յայտարարում է ի գիտութիւն հասարակութեան, որ ԵՒԼԱԽ-ՇՈՒՇԻ կառուցվող երկաթուղու համար պահանջված
200,000 ՇՊԱԼՆԵՐԸ
կարելի է գնել ամենաձեռնտու պայմաններով ԽՕԹԱՅ և ԳԱՆՁԱՍԱՐԻ վանքական անտառներից։ Ցանկացողները թող դիմեն կոնսիստորիային՝ Շուշի։
Անդամ կոնսիստորիայի՝
Սամուէլ քահ. Գասպարեան
(օ. մ.) 135. 6—5

7 ՌՈՒԲ. 25 ԿՈՊԷԿՈՎ
ԵՐԿՈՒ ԶԳԵՍՏԱՑՈՒ!
Տղամարդու եւ կնոջ
Ձմեռային կամ աշնանային զգեստի երկու կտոր՝ տղամարդկանց և կանանց՝ ուղարկվում է պօստով, առանց ճանապարհածախսի—7 ր. 25 կոպէկով։ (Սիրիր հաշվում է 85 կ.)։ Եթէ դուր չը գայ—ֆաբրիկան փողը վերադարձնում է։ Տղամ. կտորը 4$\frac{1}{4}$ արշ. անգլ. տրիկօ է, ամուր, բրդից, 2 արշ. լայնութեան, նորաձև նկարներով, իսկ կան. կտորը 8 արշ. տրիկօ «ՖԼՕՐԻԴԱ», բրդից, մոդային նկարներով եւ էլեգանտ։ Երկու կտորներն էլ ամեն տեսակ մութ գոյների։ Վերադիր վճ. ուղարկելուս հաշվում է 14 կ. յաւելումն (պօստային սակագին)։ Չորս եւ աւելի կտոր բերել տալուց՝ տղամ. իւրաքանչիւր կտորին կցվում է աստառացու, իսկ կանանց իւրաքանչիւր կտորին՝ կաշուէ գօտի-միանգամայն ձրի։ Հասցէագրել. Экспедиціонный Домъ БЕРНШТЕЙНЪ и КОМ. Бѣлостокъ. И.
Թղթակցութիւնները ռուսերէն։
(13, 18, 20) (B. 10677) 138. 4—2

Ի՞ՆՉ ԲԱՆ Է «ՏՈՒՐԻՆ» ՇԷՎԻՕՏԸ
Տղամարդ. հագուստեղ. շրջանում նորութիւն է «Շէվիօտ Տուրինը»։ Այնպիսի մի էժան գնով ինչպիսին է 3 ր. 30 կ., լաւ տեսակինը՝ 3 ր. 95 կ.—ամբողջ 4$\frac{1}{4}$ արշ. կտորի համար, իբրև տղամ. լրիւ զգեստացու կտորը ոչնչով չէ զանազանվում արշ. 3—4 ր. արժեցողից և ունի վերջինիս բոլոր յատկութիւնները, այն է՝ բարձր տեսակի ամրութիւն, գործնականութիւն և էլեգանտ.։ Գոյները՝ սև, մուգ-կապոյտ, շագանակագոյն։ Ուղարկ. եմ վերադիր վճ., պօստով, առանց կանխավճ.։ Երեք և աւելի կտոր պահանջելուց՝ իւրաքանչիւր կտորին կցվում է հարկաւոր քանակ. աստառացու ձրի։ Առանց ռիսկի, լրիւ երաշխաւոր.—եթէ չը հաւանվի՝ յետ է ընդունվում։ Պատուէրները խնդրում եմ հասցէագրել՝ въ фабрику шерстяныхъ издѣлій З. РОЗЕНТАЛЯ, г. Лодзь.
Թղթակցութիւնները ռուսերէն։
(շ. ե. հ.) (B.2815.) 45. 16—10

XXVIII ՏԱՐԻ ԱՂԲԻՒՐ ԵՒ ՏԱՐԱԶ XXI ՏԱՐԻ
ՊԱՏԿԵՐԱԶԱՐԴ ՀԱՆԴԷՍՆԵՐԸ
Հրատարակվում են նոր, բազմաբովանդակ, մասնակցութեամբ մեր եւ եւրոպական ականաւոր գրականագէտների, հրապարակախօսների, լրագրողների, արուեստագէտների եւ գեղագէտների։
Դպրոցների, հաստատութիւնների, դրադարանների և հասարակաց բաժանորդների համար՝ տարեկան 10 ր. Արտասահման 18 ր. կամ 50 ֆր., իսկ ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ԱՇԱԿԵՐՏՆԵՐ ունեցող բնտանիքներին ՀԻՆԳ ր.։ Ներկայ 1910 թ. ընծայում բաժանորդները ստանում են. 1) ԱՂԲԻՒՐ պատկերազարդ ամսագիրը, 2) ՏԱՐԱԶ պատկերազարդ հանդէսը, 3) ԱՂԲԻՒՐԻ ԱՊՐՈՒՆՔԸ, 4) ՈՒՈՂՋԱՊԱՀ, 5) ԳԵՂԱՓՈՆՋԻԿ, 6) ՎՆՀԱՓՈՒ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԸ [illegible] 7) Մ. ՍԱՀԱԿ, 8) Մ. ՄԵՍՐՈՊ, 9) ՄԽ. ՔԱՅԻԼ ՆԱԼԲԱՆԴԵԱՆ. 10) ՀԱՅՈՑ ՀԱՅՐԱՊԵՏԻ ուղեւորութիւնը, 11) Մ. ԽՐԻՄԵԱՆ ՏԱՃԱՐԻ դեղանկարը 18-րդ դարի վերջերում, 12) ԳԵՂԱՆԻ ՕՐԱՑՈՅՑ 1911 թ., 13) ՄԱՆԿԱՆՈՑՈՒՄ մեծ և, 14) ՉԱՐԱՃՃԻ ԱՐՄՈՒՆԻԿԻ ձևանմուշներ, 15) ՀԱՅՐԵՆԻՔ ԵՐԳԵՐ ՀԱՆ, տեղագրական, 16) 1910 թ. ապրիլի 23-ին ԱՂԲԻՒՐԻ եւ ՏԱՐԱԶԻ 1900 թ. 5000 ԲԱԺԱՆՈՐԴ. (№ N)-երի մէջ վիճակ գցվող 500 աւարկաների 2 առավ.
ՎԻՃԱԿ ԵՆ ԳՑՎԵԼՈՒ
արձաններ, գորգեր, պատկերներ, դպրոցական առարկաներ, սեղանի բնութ ժամացույցներ, պայուսակներ, պօստ-կարտեր եւ յանձնարարներ համար, ժամացոյցներ՝ ծոցի, սեղանի վրա դնելու, պատի օրացոյցի համար բնութի լէֆ եւ փառաւոր նկարներ, գրասեղանի զարդեր, լուսանկարներ և այլն, եւ այլն։
Այդ առարկաները անցած գեկտեմբերի մէկից Ֆրանկո-Բելգիական Սալոնում դրված էին ի ցոյց 1910 թ. բաժանորդագրողների։
Վիճակահանութեան մասնակցում են անխտիր բոլոր բաժանորդները։
„Աղբիւր“ եւ „Տարազ“ միեւնոյն հասցէով ստացող բաժանորդներին տրվում է 2 № №, որոնք անուանական են (ապված հասցէներ)։ Վիճակին մասնակցելու համար բաժանորդը չը պէտք է աւելորդ վճար անէ. վիճակահանութիւնը բոլորովին ՁՐԻ է։
ԱՂԲԻՒՐ կամ ՄԱՍ-ՄԱՍ ՎՃԱՐՈՂ ԲԱԺԱՆՈՐԴ ՉԻ ԸՆԴՈՒՆՎՈՒՄ։ Հասցէն՝ Т ф лис, Редакція „АГБЮР-ТАРАЗ“. Tiflis, Caucase. Direction „Agbur-Taraz.“
(շ. ե. հ.) 124. 10—5

2 ՌՈՒԲԼՈՎ ՊԻՋԱԿ
Այդպիսի չեղած էժան գնով ուղարկում եմ պատրաստի, կարված, միանգամայն գործն. և գեղ. պիջակ՝ տարվայ ամեն սեզոնին յարմար։ Նոյնպէս ուղարկ. եմ պատրաստի շալվարներ, կարված մոդային, գործն. և ամուր կտորից՝ 2 ր.։ Պիջակի կամ շալվարի ճանապարհած. 35 կ.։ 3 և աւելի առարկ. բերել տալուց՝ իմ հաշւին։ Ուղարկ. եմ վերադիր վճ., պօստով, առ. կանխավճ., երաշխաւորութեամբ եթէ չը հաւանվի՝ յետ եմ ընդունում։ Պատուէրները հասցէագրել. фабрик. З. Г. РОЗЕНТАЛЮ, г. Лодзь, № 216.
Թղթակցութիւնները ռուսերէն։
(ա. օ.) (B. 2782) 44. 33—19

ՀՕՆՈՐՐԷԻ (ՏՐԻՊՊԵՐ) ԴԷՄ
ՆՈՐ-ՄԻՋՈՑ
„SALO—ՊԻՋԻԼԻՆ“
Ներգործում է արագ և արմատականապէս, և բժիշկների վկայութեամբ համարվում է իբրև հաստատուն միջոց։ Գործածելու ձեռնարկը կցված է արկղիկին։ Իւրաքանչիւր միատարր արկղներում, հատը՝ 1 ր. և 1 ր. 80 կ.։
Միաժամանակ լաւ է ներգործում թէ սուր եւ թէ խրոնիկ բնոյթ ունեցող դէպքերում եւ կարճ ժամանակի ընթացքում վերացնում է ամենայամառ ընթացքը։
ՊԱՀԵՍՏԸ՝ Петербургъ, Разъѣзжая ул., № 7, аптека Б. Конгейма.
Ուղարկվում է վերադիր վճարով։ Ճանապարհածախսը պօստային սակագնով։
Գտնվում է Կովկ. Ընկ. դեղային պահեստների վաճառանոցում։
(շ.) (Н. 124817) 540. 0—22

Ուղարկում եմ պօստով, վերադիր վճ. և առանց կանխավճարի «Տրիումֆ» շէվիօտի մի ամբողջ կտոր 4$\frac{1}{4}$ արշ., տղամարդկանց
ԶԳԵՍՏԻ ՀԱՄԱՐ 2 ր. 75 կ.
Չը նայած որ շատ էժան է, «ՏՐԻՈՒՄՖ» կտորը բրդից է (ոչ բամբակից) և ունի բոլոր լաւ կտորների յատկութիւնը—միանգամայն ամուր է, գործնական և շքեղ։ Գոյները՝ սև, մուգ-կապոյտ, շագանակագոյն, ձիթագոյն։ Ճանապարհածախսը 55 կոպ.։ Նոյնպէս ուղարկում եմ պատրաստի, կարված, միանգամայն գործնական և գեղեցիկ
ՊԻՋԱԿ 2 ՌՈՒԲԼՈՎ
տարվայ ամեն սեզոնին մաշելի։ Ճանապ. 55 կ.
2 ՌՈՒԲԼՈՎ ՇԱԼՎԱՐ
ուղարկում եմ պատրաստ, ամուր և գործնական կտորից կարված։ Ճանապարհածախսը 35 կ.։ Երեք և աւելի կտոր բերել տալուց՝ ճանապարհածախսը իմ հաշւին։ Պատուէրները հասցէագրել.
г. Лодзь, № 72 н., фабриканту ЗИГМУНТУ РОЗЕНТАЛЮ
Թղթակցութիւնները ռուսերէն։
(փ. 13) (B. 2770) 41. 3—3

ՁԵՐ ԲԱԽՏԸ ՓՈՐՁԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ ԴՐԷՔ 2 ՌՈՒԲԼԻ
և դուք իրաւունք կը ստանաք մասնակցելու Պետերբուրգի պետական բանկում 1910 թ. մարտի 1-ին տեղի ունենալիք II փոխառութեան տոմսերի խաղարկութեան $1/50$ բաժնին։ Շահելով այդպիսի մի չնչին գումար՝ դուք կարող էք տանել 4000 ՌՈՒԲԼԻ. հետևաբար, Ձեզ հարկաւոր է օգտվել հանգամանքից և շուտով գրվել իբրև մասնակցող։ Ստանալով Ձեր դրած գումարը, իսկոյն եւ եթէ կուղարկվի վկայագիր, որի մէջ նշանակված կը լինեն տոմսի համարը եւ սէրիան, որով տարված գումարի բաժինը պատկանում է Ձեզ։ Խաղացված տոմսերի աղիւսակը կը հրատարակվի թէ «Մշակի» եւ թէ այլ բոլոր լրագրներում։ Պատուէրները հասցէագրել Въ Контору Ш. ФРЕНЗЕЛЬ, Варшава, Панская 26. Հեռագրերի համար— ВАРШАВА, ФРЕНЗЕЛЬ, ПАНСКАЯ 26. Վճարը $1/25$ բաժնի համար 4 ր., $1/20$-ինը՝ 5 ր., $1/10$-ինը՝ 10 ր.։ Կարելի է գրվել եւ այլ մի քանի տոմսերի համար։ Թղթակցութիւնները ռուսերէն։
(13, 16, 18) (B. 11691) 154. 4—2

Типографія „Экономія“ Большая Банкская № 3.